

Lahti

Lahden kaupungin arviointikertomus 2024

Lahden kaupungin arviointikertomus 2024

Lahden kaupungin tarkastustoimisto
Aleksanterinkatu 24 A

Arviointikertomus verkossa:
www.lahti.fi/paatoksenteko/lautakunnat/tarkastuslautakunta

Kansikuva: Lahden kuukausimarkkinat
Takakansi: Historiallinen museo

Valokuvat: Lahden kaupungin kuvapankki
Paino: PunaMusta Oy, 2025

Sisällysluettelo

1.	Tarkastuslautakunta ja arviointikertomus.....	4
1.1	Puheenjohtajan tervehdys.....	5
1.2	Tiivistelmä vuoden 2024 arviointikertomuksesta	6
1.3	Tarkastuslautakunta.....	8
1.4	Sidonnaisuuksien ilmoittaminen.....	17
1.5	Tilintarkastaja ja Lahti konsernin tilintarkastus.....	17
1.6	Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta	18
2.	Arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta.....	20
2.1	Vuoden 2023 arviointikertomus	21
3.	Lahden strategia.....	30
3.1	Yleistä.....	31
3.2	Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys ja ympäristökehityksen hankkeet	33
3.3	Väestönkasvu ja luonnollinen väestönlisäys	37
3.6	Hyvinvoinnin edistäminen	38
4.	Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arviointi	40
4.1	Konsernihallinto	42
4.2	Sivistyksen palvelualue.....	46
4.3	Kaupunkiympäristön palvelualue.....	50
5.	Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot	54
5.1	Kaupungin talous	55
5.2	Ydinkeskustan tyhjä tontit ja rakennukset.....	60
5.3	Kunnossapidon hoidonjohtourakat.....	64
5.4	Eventum Lahti Oy:lle myönnetyt vuokranalennukset	67
5.5	Tyhjillään olevat kaupungin julkiset rakennukset.....	69
	Liite	71

1

***Tarkastuslautakunta
ja arviointikertomus***

1.1 Puheenjohtajan tervehdys

Kuluvan valtuustokauden neljäs ja viimeinen arviointikertomus on valmistunut. Tarkastuslautakunta suosittelee eri palvelualoja perehtymään arviointikertomuksen yksityiskohtiin ja huomioimaan lautakunnan arvioinnit tulevan toiminnan kehittämisessä.

Lahden kaupunki teki vuonna 2024 jo neljäntenä vuotena peräkkäin selvästi paremman tuloksen kuin mitä talousarviossa ennakoitiin. Tiedossamme on siihen johtaneet seikat ja toimenpiteet. Tilinpäätös oli kuitenkin ensimmäistä kertaa kuluvalla valtuustokaudella alijäämäinen, -8,9 milj. euroa.

Kaupungin taseen ylijäämät antavat puskuria tuleville vuosille. Myönteisenä on todettava myös lainakannan vähentäminen. Kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus on edelleen korkealla tasolla. Talouden tasapainottamisen toteutumista on arvioitu arviointikertomuksen kohdassa 5.1.

Kaupungin ydinkeskustassa on purettujen rakennusten jälkeen tyhjillään jo vuosia olleita tontteja. Ongelmallisina kohteina pitää mainita myös Hämeenkatu 24:n ”autiotalo”, entisen poliisitalon rakennus ja tontti, tyhjillään oleva Kelan toimitalo ja tontti sekä keskeneräisenä oleva Konserttitalon torniosa. Kaikilla näillä on negatiivisia vaikutuksia kaupunkikuvaan ja keskustan imagoon. Tämän kokonaisuuden yksityiskohtia on selvitetty laajemmin arviointikertomuksen kohdassa 5.2. Epäselvien omistussuhteiden ja vallitsevan taloustilanteen takia on ilmeisen vaikeaa puuttua näihin epäkohtiin.

Kaupungin katujen ja yleisten alueiden kunnossapito on hankittu kilpailuttamalla vapailta markkinoilta. Kunnossapito on kilpailutettu ns. hoidonjohtourakoina. Tarjouskilpailun voittaneen yrityksen kanssa tehtävään sopimukseen sisältyy tuloksentasausmekanismi, jolla pyritään jakamaan sääriskiä tilaajan ja tuottajan kesken. Urakkamallissa tavoitehinnan ja kattohinnan välisen ”hyvän tuloksen” tai ”huonon tuloksen” jakavat tilaaja ja urakoitsija puoliksi. Urakoitsija kattaa kattohinnan ylityksen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan jatkossa on harkittava menettelyn yksinkertaistamista.

Sivistyksen palveluverkko ja siihen liittyvät päätökset ovat aiheuttaneet runsaasti keskustelua ja huolta oppilaiden sekä heidän vanhempiansa keskuudessa. Erityisen ongelmallisina ovat olleet kahden nauhataajaman (Möysä-Myllypohja-Ahtiala-Kunnas ja Villähde-Kirkonkylä-Rakokivi-Uusikylä) palveluverkko. Näiden osalta pitää ryhtyä pikaisesti toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Kiitän tarkastuslautakunnan jäseniä, tarkastusjohtajaa ja tarkastajaa hyvästä sekä rakentavasta työskentelystä, jonka tuloksena on jälleen aikaansaatu laadukas ja kattava arviointikertomus.

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja

1.2 Tiivistelmä vuoden 2024 arviointikertomuksesta

- Kaupunginhallituksen toimintakertomuksessa on ilmoitettu, että kaikki toiminnalliset tavoitteet toteutuivat vähintään osittain. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toimintakertomuksen tiedoista poiketen 12 tavoitetta jäi toteutumatta. Syynä tähän arvioon oli se, ettei asetettujen mittareiden mukaista tavoitetasoa saavutettu. Lautakunta antaa kiitosta mittareiden asettamisen kehittymisestä. Yhtä tavoitetta lukuun ottamatta kaikkien tavoitteiden toteutuminen pystyttiin arvioimaan.
- Tavoitteiden lukumäärä on noussut edellisvuodesta. Sama tavoite on monessa tapauksessa kaikilla palvelualueilla. Tarkastuslautakunta on aiemmin arvioinut tavoitteiden joko toteutuneen tai jääneen toteutumatta. Vuoden 2021 arviointikertomuksesta lähtien tarkastuslautakunta on arvioinut, että osa tavoitteista on toteutunut osittain.

Tavoitteiden toteutuminen 2019–2024					
Vuosi	Toteutunut	Ei toteutunut	Ei voida arvioida	Osittain toteutunut	Tavoitteita yhteensä
2024	15	12	1	14	42
2023	12	7	5	8	32
2022	27	5	-	20	52
2021	31	16	-	6	53
2020	34	18	-	-	52
2019	28	21	-	-	49

- Lahden kaupunki teki vuonna 2024 jo neljäntenä vuotena peräkkäin selvästi paremman tuloksen kuin talousarviota laadittaessa ennakoitiin. Tilinpäätös oli kuitenkin ensimmäistä kertaa valtuustokaudella tulokseltaan negatiivinen, -9,8 milj. euroa. Tarkastuslautakunta edellyttää parempaa tarkkuutta talousarvion laadintaan.
- Kaupungin taseessa on ylijäämiä vuoden 2024 tulos huomioiden nyt noin 245 milj. euroa. Taseen ylijäämä kasvoi valtuustokauden aikana yli 70 milj. euroa. Ylijäämät antavat puskuria tuleville vuosille. Vuoden takaiset uhkakuvat ylijäämien sulamisesta muutamassa vuodessa eivät näillä näkymin näyttäisi käyvän toteen. Myönteistä on myös lainakannan vähentyminen. Kaupungin tulo- ja menorakenne ei vielä ole tasapainossa. Rakenteellisia muutoksia ja tarkkaa taloudenpitoa on jatkettava.
- Valtuustokauden arviointikertomushavainnoista osa on johtanut asiantilan parantumiseen. Havainnoista ja kehityssuunnasta on kooste jäljempänä.
- Keskeinen strategian tavoite valtuustokaudella oli, että Lahti olisi hiilineutraali vuonna 2025. Tähän ei päästy. Nykyisten ennusteiden mukaan tavoite saavutettaisiin mahdollisesti vuosina 2028–2029. Päästökehitysluvut ja laskentatapa ovat muuttuneet kahtena viime vuotena.

- Sote-uudistus oli valtuustokauden suuri hallinnollinen muutos, joka ei kuitenkaan merkittävästi näkynyt lahtelaisten arjessa. Kaupunkilaisten hyvinvointia heikentävät edelleen erityisesti työttömyys ja päihteiden käyttö. Hyvinvointityö vaatii monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken kaupungin organisaation sisällä ja muiden toimijoiden, kuten hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä yhdyspintatyöhön on oltava riittävät henkilöresurssit, selkeät toimintatavat ja vastuunjako.
- Henkilöstö on kaupungin tärkein voimavara ja sen hyvinvoinnista tulee huolehtia. Kaupungilla on useita keinoja palkita ja huomioida henkilöstöä. Tästä huolimatta moni työntekijä ei suosittelisi Lahden kaupunkia työpaikkana. Henkilöstön NPS-suosittelemiseksi on huolestuttavan alhainen. Viidesosa työntekijöistä ei ole käynyt kehityskeskustelua esihenkilönsä kanssa viimeisen vuoden aikana.
- Kaupungin keskustassa on jo vuosia ollut tontteja tyhjiillään purettujen rakennusten vuoksi erityisesti rautatieaseman seudulla. Lisäksi aivan kaupungin ydinkeskustassa Hämeenkadulla on jo vuosien ajan ollut autiotalo, joka rumentaa kaupunkikuvaa. Kaupungin ydinkeskustassa ei saisi olla näin paljon keskeneräisyyttä näkyvillä paikoilla. Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi mahdollisuudet rakentamisen vauhdittamiseksi ja toimenpiteisiin ryhtymiseksi tyhjiillään olevien ydinkeskustan kiinteistöjen osalta.
- Tilakeskuksen hallinnassa olevasta kaupungin palvelutuotannon käytössä olleesta tilakannasta on yli 10 prosenttia tyhjiillään. Tyhjiillään olevista tiloista aiheutuu 1-2 milj. euron ylläpitokustannukset vuosittain. Lautakunnan mielestä esim. Salinkallion koulun purkaminen on tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. Rakennus ei ole terve, sille ei löydy käyttöä eikä se mene kaupaksi.
- Kunnossapidon hoidonjohtourakkajärjestelmä on vaikeasti hallittava monitahoinen kokonaisuus. Urakkamallissa jaetaan säärisiä tilaajan ja toimittajan kesken. Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi, onko nykytuotoisten hoidonjohtourakkasopimusten jatkaminen kaupungin edun mukaista. Lautakunta esittää myös selvitettäväksi hankintajuristin palkkaamista kaupungin hankintayksikköön.
- Eventum Lahti Oy:lle myönnetty vuokratuki ei ole tasapuolinen muita Tilakeskuksen vuokralaisia eikä muita Lahti-konsernin yhtiöitä kohtaan. Tarkastuslautakunta kehottaa uudelleen selvittämään, miten yleishyödyllinen taide- ja kulttuuritoiminta sekä markkinaehtoinen liiketoiminta ovat kirjanpidollisesti eriytettävissä yhtiön toiminnassa siten, että kaupungin toimintatuki yhtiölle olisi mahdollista järjestää hyväksyttävällä tavalla.

1.3 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävissä korostuu kaupungin toimintojen, toimintatapojen sekä palvelujen järjestämisen **tarkoituksenmukaisuuden arviointi**. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta on kunnanhallituksen ohella kunnan toinen lakisääteinen toimielin. Sen tulee antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomus. Tarkastuslautakunnan kuntalain mukaiset tehtävät on esitetty jäljempänä olevassa kaaviossa:

Lahdessa tarkastuslautakuntaan kuuluu 13 jäsentä. Tarkastuslautakunta on asettanut keskuudestaan kaksi jaostoa. Niiden tehtävänä on lautakunnan lisäksi suorittaa arviointikäyntejä kaupungin yksiköissä ja tytäryhtiöissä.

Tarkastustoimisto valmistelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat, avustaa lautakuntaa arviointitehtävissä sekä tekee tarvittavia toiminnan ja talouden tarkastuksia. Tarkastustoimiston palveluksessa olivat vuoden 2024 aikana tarkastusjohtaja Reijo Ollikka sekä tarkastaja Maija Hyppölä.

Kaupunginvaltuusto on valinnut 13 jäsentä tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025. Vuoden 2024 arvioniitiin osallistuneet tarkastuslautakunnan jäsenet:

Varsinainen jäsen

Hannu Rahkonen, puheenjohtaja
 Oskari Päätaalo, varapuheenjohtaja
 Ville-Veikko Elomaa
 Juha-Pekka Forsman
 Raimo Kiljunen
 Johanna Tuliainen
 Lasse Koskinen
 Seppo Koskinen
 Pauliina Palo (10.3.2025 saakka)
 Kirsti Vaara (10.3.2025 alkaen)
 Mona Pyykkönen
 Sinikka Ruuska
 Laura Rautiainen
 Ulla Vaara

Henkilökohtainen varajäsen

Lassi Mertaranta
 Tomi Korpi
 Jukka Pietiläinen
 Eero Seesvaara
 Tero Voutilainen
 Hilla S. Kakko
 Jari Vanhanen
 Antti Toijanaho
 Kirsti Vaara (10.3.2025 saakka)
 Vilma Salminen (10.3.2025 alkaen)
 Heidi Huldén
 Saara Honkanen
 Kirsi Pirhonen
 Virpi Sorsa

Kuvassa, eturivi vasemmalta jäsenet Juha-Pekka Forsman ja Mona Pyykkönen, puheenjohtaja Hannu Rahkonen, jäsenet Kirsti Vaara ja Johanna Tuliainen. Toinen rivi vasemmalta: jäsenet Raimo Kiljunen, Seppo Koskinen, Sinikka Ruuska, Ulla Vaara ja Laura Rautiainen. Takarivi vasemmalta: jäsen Ville-Veikko Elomaa, tarkastusjohtaja Reijo Ollikka, varapuheenjohtaja Oskari Päätaalo, jäsen Lasse Koskinen ja tarkastaja Maija Hyppölä.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut työohjelmansa mukaisiin arviointikokouksiin seitsemän kertaa ja kumpikin lautakunnan jaostoista viisi kertaa. Lisäksi lautakunta on kokoontunut vuoden 2025 keväällä arviointikertomusta valmistellessaan kuusi kertaa. Arviointikertomuksen laadinnan yhteydessä kaavoituksen ja museon edustajat olivat 18.3.2025 lautakunnan kuultavana tyhjillään olevien julkisten rakennusten tulevaisuudennäkymistä.

Tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen kokouksissa esiin tulleita asioita on selvitetty arviointikertomuksen eri kohdissa. Tämän lisäksi on arviointikokouksissa esiin tulleita havaintoja koottu tiivistysti jäljempänä lautakunnan ja jaostojen kokoustietojen yhteyteen. Lautakunta ja jaostot ovat vuoden 2024 toiminnan arvioimiseksi pitäneet kokouksia seuraavasti:

Tarkastuslautakunta

17.6.2024	Tarkastuslautakunnan ja sen jaoston työohjelma vuoden 2024 arviointiin
23.8.2024	Keskustan kehittäminen, kaavoitus- ja rakennusvalvontakävely Lahden keskustassa
3.9.2024	Ympäristökehitys
8.10.2024	Hyvinvoinnin edistäminen ja alueellinen yhteistyö
7.11.2024	Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä
17.12.2024	Talouden sopeuttamistoimet
21.1.2025	Lahden Pysäköinti Oy

Tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen kokouksista laadituista pöytäkirjoista on tiivistelmät jäljempänä. Tiivistelmäkohtiin on lisätty korostetulla tekstillä kokouksen jälkeen asiassa tapahtunutta kehitystä tai täsmentyneitä tunnuslukuja.

YHTEENVETO LAUTAKUNNAN YHTEISISSÄ KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA

Keskustan kehittäminen, kaavoitus ja rakennusvalvontakävely Lahden keskustassa

- Ydinkeskustassa erityisesti rautatieaseman lähistöllä on purettujen rakennusten vuoksi tyhjiä tontteja, jotka eivät ole lähteneet rakentumaan. Syynä on erityisesti hiljentynyt rakentamistilanne, kun kysyntää ei ole.
- Tarkastuslautakunta selvittää, mitä keinoja kaupungilla on rakentamisen vauhdittamiseen.
- Useita vuosia tyhjillään olevia tiloja keskustassa ovat mm. vanha poliisitalo ja Hämeenkatu 24:ssä sijaitseva kerrostalo. Molemmissa kiinteistöjen purkamista tai jatkojalostusta vaikeuttavat jakautuneet omistussuhteet.
- Konserttitalon torniosan valmistuminen viivästyy vuodesta toiseen. Tarkastuslautakunta pohtii, miten kaupunki voi vauhdittaa rakentamista.

Ympäristökehitys

- Hiilineutraali Lahti 2025 tavoitetta ei saavuteta. Ennusteiden mukaan tavoite saavutettaisiin mahdollisesti vuosina 2028–2029.
- Ympäristökehityksessä on töissä viisi vakituista ja kuusi hanketyöntekijää. Tarkastuslautakunta selvittää tarkemmin hankkeiden kustannukset ja niiden tulokset.
- Suuret hiilineutraalisuuteen vaikuttavat toimenpiteet mm. energiatuotannossa on tehty. Jossain määrin voidaan vielä vaikuttaa asiaan mm. liikenteen päästöjen osalta.
- Ohikulkuliikenteen päästöt vaikuttavat myös kaupungin ilmaan, mutta siihen ei juuri voida vaikuttaa.

Hyvinvoinnin edistäminen ja alueellinen yhteistyö

- Kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistäminen koostuu monesta osa-alueesta ja vastuuhenkilöitä on kaikissa kaupungin yksiköissä.
- Yhdyspinnat ja vastuuhenkilöt niin hyvinvointialueella kuin kaupungilla on nyt määritelty.
- Asiaa koordinoivan kaupungin osallisuuden ja hyvinvoinnin yksikön resurssit ovat hyvin pienet.
- Alueellinen yhteistyö perustuu pitkälti lukuisten monijäsenisten työryhmien kokoontumiseen. Yhteistyö hakee vielä muotoaan. Konkreettisia tuloksia ei vielä juuri ole nähtävissä.

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä

- Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä on Suomen 8. suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä.
- Salpauksessa on noin 14 500 opiskelijaa. Oppisopimuksella opiskelee noin 3 700 opiskelijaa.
- Koulutuskeskus Salpauksella on erittäin tärkeä rooli ammattitaitoisen työvoiman kouluttajana alueen yritysten tarpeisiin. Salpaus on erinomaisesti verkostoitunut yritysten ja korkeakoulujen kanssa. Oppisopimus- ja työharjoittelupaikkoja löytyy.
- Myös taloudenhoito ansaitsee kehuja ja kuntayhtymä on velaton.

Talouden sopeuttamistoimet

- Vuoden 2024 tilinpäätösennuste on jälleen merkittävästi alkuperäistä talousarviota parempi
- Tulosenuste joulukuun puolivälin tietojen mukaan on, että alijäämä asettuu melkoisella varmuudella 25 milj. euron tasolle.
- Talouden toteuman ennakkointi on ollut viime vuosina ollut vaikeaa. Vuodesta 2020 alkaen ennustettavuus on heikentynyt, kun toimintaympäristössä on tapahtunut poikkeuksellisen suuria muutoksia. Näitä ovat olleet mm. koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, energiakriisi, inflaatio, korkojen nousu, sote-uudistus ja TE-uudistus.
- Vuosina 2021–2023 tehtiin myös merkittäviä kiinteistökauppoja, joista kaupunki sai myyntivoittoa.
- Tarkastuslautakunta arvioi talouden seurantarjestelmän toimivuutta. Tarkastuslautakunnan mielestä toteumaa tulee voida tarkemmin ennakoida.

Lahden Pysäköinti Oy

- Lahden Pysäköinti Oy on vuonna 1990 perustettu, Lahden kaupungin omistama tytäryhtiö.
- Yhtiö toteuttaa Lahden kaupungin pysäköintipolitiikkaa ja Oy operoi kuutta pysäköintitaloa eri puolilla kaupunkia sekä vastaa myös kaupungin keskustan maksullisten kadunvarsipaikkojen operoinnista korvausta vastaan.
- Pysäköintitaloissa on noin 1,3 miljoonaa pysäköintiä vuodessa. Myös kadunvarsipysäköinnin määrä on 1,3 miljoonaa pysäköintiä per vuosi. Pysäköintilaitoksissa on noin 2 900 sopimus pysäköitsijää tällä hetkellä.
- Yhtiö rakennuttaa pysäköintitaloja Lahden kaupungin suunnitelmien mukaisesti. Pysäköintitalojen rakennuskustannukset pyritään kattamaan pääosin velvoitepaikkamaksuilla.
- Lahden kaupungilla on Suurhallin osalta 100 kpl lunastamattomia velvoitepysäköintipaikkoja P-kartanon pysäköintitalosta. Kaupunki osti vuonna 2024 tytäryhtiöltään Spatium Toimitilat Oy:ltä Suurhallin ja Messuhallin kiinteistön. Kaupasta valitettiin hallinto-oikeuteen. Asian käsittely on kesken. Velvoitepysäköintipaikkojen lunastamiseen palataan hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen.
- Lahden Pysäköinti Oy on katsonut, että myös kadunvarsipysäköinnin maksut olisi mahdollista siirtää yhtiön tuloiksi pysäköintikokonaisuuden kehittämiseen. Asiaa selvitettiin kokouksen jälkeen. Tällaista järjestelyä ei pidetty kaupunkiympäristön palvelualueen antaman selvityksen mukaan tarkoituksenmukaisena. Kaupunki omistaa kadunvarsipysäköintipaikat ja huolehtii niiden kunnossapidosta sekä lakiin perustuvasta pysäköinninvalvonnasta viranomaistoimintana. Tällä perusteella kadunvarsipysäköinnin maksut kertyvät kaupungin tuloiksi.

Lautakunnan 1. jaosto: arviointialueena konsernihallinto sekä kaupunkiympäristön palvelualue

Hannu Rahkonen (pj.), Juha-Pekka Forsman, Lasse Koskinen, Seppo Koskinen, Mona Pyykkönen, Laura Rautiainen, Ulla Vaara

4.9.2024	Tapahtumatoiminta
17.9.2024	LADEC Oy
29.10.2024	Tilakeskus
13.11.2024	Ostopalvelusopimusten hallinta ja valvonta
10.12.2024	Kaupunki työnantajana, henkilöstön asema

YHTEENVETO 1. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA**Tapahtumatoiminta**

- Elinvoiman vastuualueeseen kuuluva tapahtumayksikkö vastaa kaupungin tapahtumatoimintojen koordinoinnista ja kehittämisestä.
- Tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämisessä tulee vielä nykyistä enemmän lisätä yhteistyötä ja selkeyttää järjestämisvastuita tapahtumapalvelujen, viestinnän, kulttuuripalvelujen, orkesteriin ja teatterin sekä Lahti Region Oy:n kesken.
- Kaupungilla ei ole keskitettyä lippupistettä, josta voi ostaa kaupungin tarjoamien kulttuuri- ym. tilaisuuksien pääsylippuja.
- Kaikkien tarjolla olevien tapahtumien ottaminen kaupunkiin ei ole tarkoituksenmukaista. Aluetaloudelliset vaikutukset olisi pystyttävä laskemaan nykyistä luotettavammin.

LADEC Oy

- Ladec Oy: n tehtävänä on kehittää Lahden seudun elinkeinoelämän edellytyksiä, kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta, ja tätä kautta edistää uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä.
- Ladec Oy:n tunnusluvut mm. asiakas- ja henkilöstötyytyväisyydessä ovat erinomaiset.
- Kaikki alueen kunnat ovat mukana yhtiössä vuoden 2025 alusta lähtien.
- Ladec Oy on tärkeä maakunnallinen toimija yritystoiminnan tukijana ja yhtiön johto on onnistunut toiminnan suuntaamisessa.
- TE-uudistus on suuri muutos, joka vaikuttaa myös Ladec Oy:n toimintaan. Uudistusta kokonaisuutena voidaan arvioida vasta, kun muutoksesta on vähintään yhden vuoden kokemukset.

Tilakeskus

- Tilakeskuksen tehtävänä on järjestää kaupunkiorganisaatiolle sen tarpeiden mukaiset toimitilat ja niihin sovitut kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä sekä kehittämisestä.
- Suunniteltujen investointien lykkääminen on ollut perusteltua esitettyjen säästötarpeiden lisäksi myös siksi, että mm. oppilas- ja päivähoitolasten määrä on laskusuunnassa.
- Tyhjentyneitä toimitiloja on entistä enemmän, eikä niille löydy tarkoituksenmukaista käyttöä tai ostajaa. Rapistuvista tiloista maksetaan vuosittain turhaan merkittäviä ylläpitokuluja. Purkulupia rakennuksille on vaikea saada. Kaupungin yksiköilläkin on asiassa erilaisia näkemyksiä ja intressejä.
- Eventum Lahti Oy:lle myönnetty vuokratuki ei ole tasapuolinen muita Tilakeskuksen vuokralaisia kohtaan.
- Tarkastuslautakunta katsoo, että messuhallin tilojen vapaiden käyttöpäivien markkinointiin tulee löytää ratkaisu.

Ostopalvelusopimusten hallinta ja valvonta

- Kokouksen aihe on otettu tarkastuslautakunnan 1. jaoston työohjelmaan kaupunkiympäristön palvelualueen toivomuksesta. Sopimustenhallinnan esimerkkitapaukseksi on valittu ajankohtainen Etelä-Lahden hoidonjohtourakkaa koskeva hankintavirhe ja siitä johtuneet sopimuserimielisyydet.
- Hoidonjohtourakkamalli, sen tarjousaineisto ja seurantajärjestelmä on hyvin monimutkainen ja useasta osasta koostuva. Sen hallitseminen on vaikeaa, kuten nyt on osoittautunut. Järjestelmää pitää yksinkertaistaa.
- Jaosto pohti sitä, voiko ostopalvelusopimus olla pitävä, jos tarjouksessa on ollut painovirheeksi katsottava kohtuuton hinnoitteluvirhe. Tämän arviointi tulee esiin osana kaupunginhallituksen tulevaa käsittelyä.
- Jaosto pohti sitä, olisiko osittainen oma tuotanto kunnossapidossa sittenkin parempi vaihtoehto. Pyydetään Jyväskylästä kokemuksia sikäläisestä kunnossapitomallista ja sen toimivuudesta.
- Kaupunki on hankkinut ostopalveluna hankintajuridiikkaa vuonna 2024 noin 100 000 eurolla. Oman "hankintajuristin" palkkaamista kaupungille tulee selvittää.

Kaupunki työnantajana, henkilöstön asema

- Työterveyshuolto on siirtynyt Mehiläiselle. Kustannukset ovat noin 1,9 milj. euroa vuodessa. Ostettavia palveluja ei ole lisätty. Kaupungin työntekijöiden palvelutarjonta työterveydessä on vaatimaton verrattuna esim. konserniyhteisöihin. Palvelujen toimivuuteen on ensi kokemusten perusteella oltu tyytyväisiä.
- Työhyvinvointikyselyjä suoritetaan säännöllisesti. Tuloksissa ei ole ilmennyt huomattavia muutoksia. Johtoportaan antamat arviot ovat suoritusporrasta jonkin verran parempia. Työn kuormittavuus ei jakaudu tasaisesti.
- Henkilöstöpalvelut ei ole tilaamassa konsultteja selvittämään työn teon tehokkuutta yksiköissä. Esimiehillä on vastuu siitä, että henkilöstömäärä on oikea.
- Etätyö on tullut jäädäkseen, mutta jonkin verran on nähtävissä paluuta työpaikoille. Esim. kaupungintalossa on nyt toimiva lounasravintola, mikä osaltaan edistää työpaikalla viihtymistä.

Lautakunnan 2. jaosto: arviointialueena sivistyksen palvelualue

**Oskari Päätaalo (pj.), Ville-Veikko Elomaa, Raimo Kiljunen, Pauliina Palo 10.3.2025 saakka,
Kirsti Vaara 10.3.2025 alkaen, Sinikka Ruuska, Johanna Tuliainen**

28.9.2024	Liikuntapalvelut
16.9.2024	Perusopetus / Mukkulan koulu
16.10.2024	Nuorisopalvelut / jengityön toiminta, nuorisorikollisuus, nuorisoväkivalta
27.11.2024	Tiedekasvatus Lahdessa, LUMA-keskus ja JunnuYliopisto
12.12.2024	Kaupunginorkesteri

YHTEENVETO 2. JAOSTON KOKOUKSISSA ESIIN TULLEISTA ASIOISTA**Liikuntapalvelut**

- Liikuntapalvelujen ydintehtävänä on edistää lahtelaisten terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntapalvelut-yksikkö huolehtii hallinnassaan olevien liikuntapaikkojen kunnossapidosta ja luo liikunta- ja urheilutoiminnalle edellytyksiä edistääkseen kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ylläpitääkseen Lahden kaupungin aktiivista elämäntapaa mahdollistavaa palvelutarjontaa kaiken ikäisille.
- Liikuntapalvelujen käyttämän vuokratyövoiman osuus henkilöstökuluista euromääräisesti laskettuna oli noin 380 tuhatta euroa vuonna 2024 ja 250 tuhatta euroa vuonna 2023. Tämä tarkoittaa noin 10 prosenttia henkilöstökuluista. Aiemmin vuokraustoiminta on ollut hyvin pientä. Jaostoa mietityttää, pysyykö riittävä ammattitaito liikuntapaikkojen ylläpidossa, kun vuokrattavan työvoiman osuus kasvaa.
- Liikuntapaikkojen tilavarausjärjestelmä on edelleen hankala käyttää, se vaatii kehittämistä.
- Pääsymaksujen hinnankorotukset tuntuvat kohtuullisilta nykyisessä taloustilanteessa.
- Jaoston mielestä on hyvä, että liikuntapaikkasuunnitelma on tehty ja se kattaa laajasti kuntalaisten, urheiluseurojen ja huippu-urheilun tarpeet.

Perusopetus / Mukkulan koulu

- Perusopetuspalvelut huolehtii kaupungin perusopetuksesta ja osaltaan esiopetuksesta sekä koulu-laisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti.
- DigiOne-hankkeen osalta jaosto jäi pohtimaan, onko Kuntien Tieran hallitusjäsenyys mahdollinen riski, sekä miksi Espoo ja Tampere ovat päätyneet keskeyttämään projektin, kun taas Lahti on päättänyt jatkaa siinä.
- Perusopetuspalveluissa talouden tasapainotus on otettu vakavasti ja mietitty säästötoimenpiteitä toiminnoittain, mistä todella pystytään säästämään. Perusopetuslain uudistusta ei kuitenkaan ole voitu ottaa huomioon talousarviota 2025 tehtäessä.
- Alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ovat ongelma myös Lahdessa ja ne vaikuttavat kaupungin koulu-verkostoon. Koulujen eriytyminen kulkee käsi kädessä alueellisen ja sosiaalisen eriytymisen kanssa.
- Jaosto jäi pohtimaan, kuinka paljon koulukohtainen oppilaiden sosioekonominen asema sekä S2 oppilaiden määrä vaikuttavat pätevien opettajien rekrytointiin. Kaupungin käyttönottama tehtävän vaativuuden arviointijärjestelmän mukainen palkan lisä (TVA-lisä) saattaa helpottaa rekrytointiongelmia.

Nuorisopalvelut / jengityön toiminta, nuorisorikollisuus, nuorisoväkivalta

- Nuorisopalvelujen toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin sekä eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin sekä alueelliseen nuorisotyöhön.

- Trendit, kuten polarisaatio vaikuttavat nuorten käyttäytymiseen, väkivaltaan ja suhtautumiseen viranomaisiin, tilanne on jaoston mielestä huolestuttava.
- Lahdessa ei vielä ole varsinaista organisoitua katujengitoimintaa. Kaupungissa on kuitenkin olemassa nuorisoporukoita, jotka tekevät rikoksia, jopa vakavia rikoksia.
- Jaoston mielestä nuoriso- ja jengityö on tärkeä osa nuorisopalveluja.
- Jengityö -hanke päättyy vuonna 2025. Saatujen selvitysten perusteella jaosto katsoo, että hankkeen jatkumiselle olisi tarvetta. Jaosto pitää tärkeänä, että hankerahoitus jatkuu ja hyvin alkanutta hanketyötä pystytään jatkamaan.
- Jaosto tutustui nuorisopalvelujen uusiin tiloihin. Saima 6 tilat ovat monipuoliset sekä nykyaikaiset ja palvelevat hyvin nuoria keskustan alueella.
- **Jengityö -hanke on saanut lisää aikaa toiminnan jatkamiseen vuoden 2025 loppuun saakka. Hankkeen toiveena ja tavoitteena on jatkaa toimintaa myös vuonna 2026, toistaiseksi ei kuitenkaan ole löytynyt rahoituslähdettä hankkeen jatkolle.**

Tiedekasvatus Lahdessa, LUMA-keskus ja JunnuYliopisto

- Päijät-Hämeen LUMA-keskus tukee ja edistää luonnontieteiden, matematiikan ja teknologian opetusta, oppimista sekä harrastuneisuutta Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen alueella. Toiminnan keskiössä on tiedeluokka SOLU, jossa järjestetään opetusvierailuja, leirejä, kerhoja, kursseja ja koulutuksia sekä koko perheen tapahtumia.
- Lasten ja nuorten tiedekasvatussyhteistyö Lahden kaupungin ja yliopistojen välillä on alkanut vuonna 2013. Tiedekasvatuksella halutaan näyttää lapsille ja nuorille, mitä tiede on. Lapsille ja nuorille tarjotun tiedekasvatuksen kautta yliopisto-opintojen ja tutkimuksen tunnettuus sekä houkuttelevuus kasvavat.
- Tiedekasvatus on melko uutta toimintaa, eikä ole vielä vakiinnuttanut asemaansa. Jaoston mielestä markkinointi kouluille ja suoraan opettajille onkin tärkeää.
- Jaosto pohtii, tuovatko LUMA-keskuksen tarjoamat palvelut perusopetuksen näkökulmasta lisäarvoa opetukseen. Toiminnan integrointi opetussuunnitelmiin ja edelleen sen kehittäminen voisi saada myös passiivisemmat opettajat innostumaan tiedeluokka SOLUsta ja JunnuYliopiston kokonaisuuksien käytöstä opetuksessaan.
- Seurantaa ja tilastointia kävijämääristä tulisi kehittää, tieto siitä, kuinka paljon tiedeluokka SOLUa ja JunnuYliopiston oppimismateriaaleja käytetään kouluittain, olisi merkittävä tieto toiminnan kehittämisen ja markkinoinnin kannalta.
- Jaosto pitää tärkeänä, että oppilaiden yhdenvertaisuus otetaan huomioon ja esim. JunnuYliopisto tavoittaa tulevaisuudessa kaikki ikäluokan lahtelaiset oppilaat. Oppilaiden osallistuminen tiedeluokka SOLUn tai JunnuYliopiston toimintaan ei saa olla opettajan innostuksen varassa.

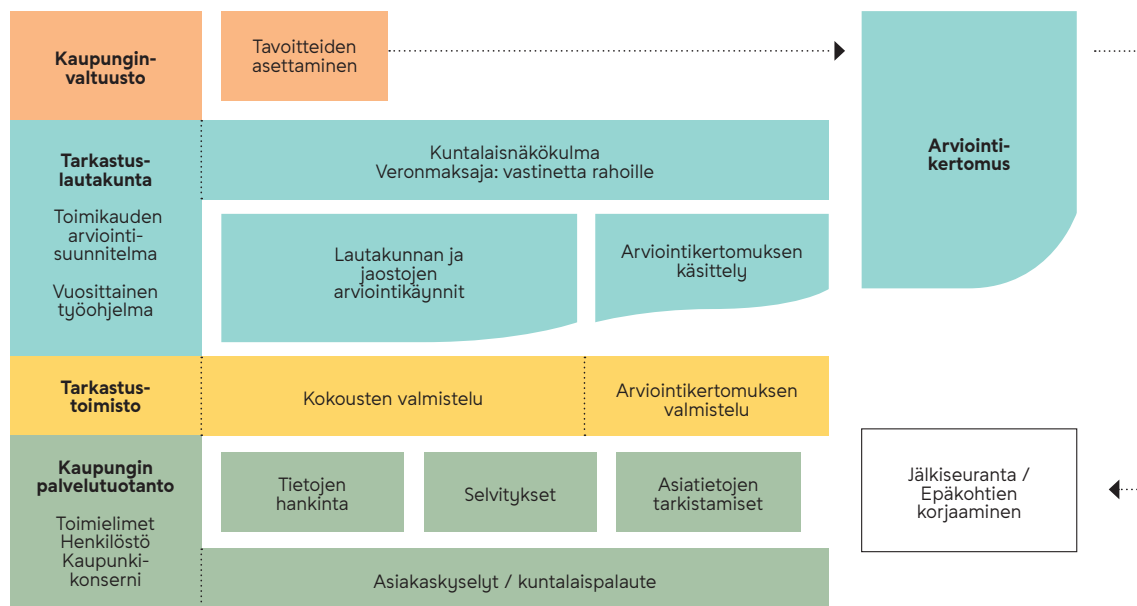
Kaupunginorkesteri

- Kaupunginorkesteri tarjoaa monipuolisilla konserteillaan lahtelaisille elämänlaatua parantavia ja henkistä virkistymistä lisääviä elämyksiä.
- Kaupunginorkesteri ylläpitää paikallista identiteettiä sekä Lahden tunnettavuutta.
- Kulttuuri on arvokasta kaupunkilaisille, kaikki mikä kohottaa hyvinvointia on tarpeellista.
- Kaupunkiorkesterin toiminta on kustannukseltaan kohtuuhintaista ja tarjoaa merkittävää arvoa.
- Sibelius-festivaalin ulkomailta tulevien kuulijoiden (noin 25 prosenttia festivaalivieraista) tuoma aluetaloudellinen vaikuttavuus on 251 000 euroa / tapahtuma.
- Nuorten aikuisten tavoittaminen konsertteihin on vaikeaa. Siihen tulee jaoston mielestä panostaa entistä enemmän.
- Kouluyhteistyö tulee ulottaa myös 2. asteen oppilaitoksiin.
- Jaoston näkemyksen mukaan orkesterin talouden sopeuttamista tulee tehdä tulojen lisäämisellä, ei esim. vähentämällä henkilöstöä, jotta toiminta ei kärsi liikaa.
- Orkesterin taukotilat eivät ole riittävät isolle ryhmälle, keittiössä on 6 mikroa, joissa 67 henkilöä lämmittää ruuan, lisäksi taukotilassa ei ole riittävästi istuma- ja ruokailupaikkoja.

Tarkastuslautakunnan jäsenten arviointikertomuksen laadintaa koskevat esteellisyydet on esitetty liitteessä 1.

Arviointikertomuksessa korostuvat lautakunnassa ja jaostoissa käsitellyt asiat, koska tarkastusresurssit eivät riitä kaikkien kaupungin toimintojen vuosittaiseen arviointiin. **Arviointikertomuksessa ei ole erikseen selostettu niiden tavoitteiden toteutumista, joista toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittäviä.**

ARVIOINTIPROSESSI LAHDESSA

1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tarkastuslautakunnan tehtäviin tuli edellisen valtuustokauden alusta lukien valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, kunnanjohtajaa, pormestaria ja apulaispormestaria sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

Lahdessa sidonnaisuuksista on ilmoitettu hyvin. Sidonnaisuusilmoitus on saatu kaikilta ilmoitusvelvollisilta luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta. Heitä oli vuoden 2024 lopussa yhteensä 85 henkilöä. Valtuusto on merkinnyt keväällä ja syksyllä tiedoksi yhteenvedon sidonnaisuusilmoituksista. Sidonnaisuusilmoitukset ovat näkyvissä Lahden kaupungin verkkosivuilla.

1.5 Tilintarkastaja ja Lahti-konsernin tilintarkastus

Tilintarkastajan on tarkastettava kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Mainitut tehtävät liittyvät **laillisuusvalvontaan**. Tilintarkastajan tulee noudattaa valtuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lahden kaupungin hallintosäännön ulkoista tarkastusta koskevien erillissääntöjen 2 §:n mukaan tarkastuslautakunta hyväksyy suunnitelman konserniyhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä sekä nimeää ehdokkaat näiden sekä muiden yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastajiksi, milloin kaupungilla on tällainen nimeämisoikeus.

Tilintarkastuksen kilpailutuksen osalta suunnitelma konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä tarkoittaa lähinnä konserniyhteisöjen ja -säätiöiden tilintarkastuspäivien määrästä ja toimikaudesta päättämistä. Kuntalain 122 §:n 2 momentin mukaan kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tarkastuslautakunta kilpailutti Lahti-konsernin tilintarkastuspalvelut loppuvuodesta 2023. Tarjouskilpailun pohjalta kaupunginvaltuusto päätti 29.1.2024 tarkastuslautakunnan esityksestä, että Lahden kaupungin vuosien 2024–2026 tilintarkastajaksi valitaan BDO Audiator Oy ja vastuulliseksi tilintarkastajaksi JHT, HT Minna Ainasvuori. Tarkastuslautakunta nimesi 20.2.2024 BDO Oy:n tilintarkastajat konserniyhteisöihin.

Tarjouspyynnössä kaupungin tilintarkastuspäivien määräksi arvioitiin 85 päivää vuodessa (aiemmin 60 pv) ja konserniyhteisöjen tilintarkastuspäivien määräksi yhteensä 128 päivää (aiemmin 94 päivää). Tilintarkastuspäivien määrää lisättiin, jotta riittävä tilintarkastus voidaan suorittaa lain ja säädösten mukaisesti.

1.6 Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskien hallinta

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupungin toiminta on taloudellista ja tulokSELLISTA. Päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa, että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakona, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana, osaamisena ja väärinkäytösten ehkäisyinä.

Kaupungin toimintakertomukseen kuuluva sisäisen valvonnan selonteko perustuu konsernihallinnon, palvelualueiden ja taseyksiköiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin havaintoihin.

1.6.1 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii kaupunginjohtajan alaisuudessa ja tukee kaupungin johtoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa. Sen tehtävänä on arvioida hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tehokkuutta sekä tukea organisaatiota sen arvojen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Arvioidessaan organisaation toimintaa sisäinen tarkastus edistää johtamis- ja hallintoprosessin toimivuutta.

Sisäinen tarkastus on tärkeä osa sisäistä valvontaa varmistettaessa, että toiminnan resurssit ovat tehokkaassa ja vaikuttavassa käytössä, organisaatiossa noudatetaan lakeja, säännöksiä ja ohjeita sekä talouden ja toiminnan raportointi on riittävää, luotettavaa ja ajantasaista. Parhaimmillaan sisäistä tarkastusta voidaan hyödyntää tehokkaan riskienhallinnan ja hyvän johtamisen ja hallinnon kehittämisessä.

Vuodesta 2022 lähtien sisäinen tarkastus on järjestetty ostopalveluna. Kaupunginhallitus hyväksyi 4.12.2023 päivitetyn toimintasäännön, jonka mukaan ”Sisäinen tarkastus voidaan järjestää kaupungin omana toimintana, ostopalveluna tai näiden yhdistelmänä. Kaupunginjohtaja päättää järjestämistavasta.”

Vuoden 2024 sisäisen tarkastuksen toteuttamiseksi kilpailutettiin kaksi tarkastusta kohdistuen projektien hallintaprosessiin ja sopimusten hallinta- ja valvontaprosesseihin. Kaupunginjohtajan päätöksellä palveluntuottajaksi valittiin IA Insight Oy. Marraskuussa 2024 kaupunginjohtajan päätöksellä tehtiin samalta yritykseltä lisätilaus Lahden eteläisen alueen hoidonjohtourakan hankintaprosessin sisäisestä tarkastuksesta.

Sisäisen tarkastuksen tehtäviä jatketaan ostopalveluna. Vuosien 2025–2026 palveluntuottajaksi valittiin tarjouskilpailun jälkeen kaupunginjohtajan päätöksellä KPMG Oy. Tarjouksen mukainen asiantuntijapalvelujen kokonaishinta on 69 750 euroa. Konsernihallinnosta saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on hankkia sisäistä tarkastusta vuosille 2025–2026 ostopalveluna siten, että tarkastuksia tehdään vuosittain enintään kaksi kappaletta ja vain toteutuneista tarkastuksista maksetaan yhteensä enintään sopimuksen mukainen hinta.

Tarkastuslautakunta on todennut vuoden 2022 arviointikertomuksessaan, että ”tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sisäistä tarkastusta tulisi yleensäkin hyödyntää nykyistä paremmin johtamisen välineenä.” Vielä vuonna 2021 sisäistä tarkastusta hoiti kaupungin palkkaama kokopäiväinen viranhaltija. Vuodesta 2022 alkaen sisäinen tarkastus on toteutettu ostopalveluna. Ostopalveluna ostettuja tarkastuspäiviä oli vuonna 2022 yhteensä 43 henkilötyöpäivää, 2023 vuonna 47 henkilötyöpäivää ja 2024 vuonna 38 henkilötyöpäivää.

Viimeisen neljän vuoden aikana sisäiseen tarkastukseen käytetyt resurssit ovat vähentyneet merkittävästi.

Suomen suurista kaupungeista Lahti on ainoa kaupunki, jossa ei ole kokoaikaista palkattua sisäistä tarkastajaa.

Tarkastuslautakunnan näkemys on, ettei sisäisen tarkastuksen tarvetta pidetä kaupungin hallinnossa kovinkaan tarpeellisena toimintona, jos arvioitu tarve on kaksi tarkastusta vuodessa, joihin käytetään enintään 35 000 euroa/vuosi.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että kaupungin viranhaltijajohto ei näe sisäistä tarkastusta tärkeänä ja hyödyllisenä sisäisen valvonnan työvälineenä ja johdon tukitoimintona.

1.6.2 Ilmoituskanava

Väärinkäytösten ilmoituskanava on ollut Lahden kaupungilla käytössä joulukuusta 2021 lähtien. Ilmoituskanavan käyttö perustuu EU:n Whistleblower-direktiiviin sekä kansalliseen ilmoittajansuojelulakiin.

Ilmoituskanavan kautta voi ilmoittaa Lahden kaupungin toimintaan liittyvästä väärinkäytösepäilystä tai toiminnasta, joka ei noudata kaupungin eettisiä periaatteita. Ilmoituksen voi tehdä Lahden kaupungin nykyinen tai entinen työntekijä, työnhakija, luottamushenkilö tai yhteistyökumppani. Ilmoituksen voi tehdä omalla nimellä tai täysin anonyymisti. Epäilysten tueksi ei tarvitse olla todisteita, mutta ilmoitukset pitää tehdä hyvässä uskossa. Ilmoituskanava on tarkoitettu ainoastaan väärinkäytösepäilyistä (esim. eturistiriidat, lahjonta, ihmisoikeusrikkomukset, kilpailulainsäädäntöä vastaan tehdyt rikkomukset, taloudelliset väärinkäytökset sekä syrjinnän ja ahdistelun muodot) ilmoittamiseen. Kaikkiin vilpittömässä mielessä tehtyihin väärinkäytösilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti.

Ilmoitukset käsittelee työryhmä, johon kuuluu neljä henkilöä: kaksi juristia, työhyvinvoinpäälikkö ja tarkastustoimiston edustaja. Kaikkiin vilpittömässä mielessä tehtyihin ilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti ja käsitellään luottamuksellisesti.

Kaupungin ilmoituskanavan kautta on tullut 31.12.2024 mennessä yhteensä 14 ilmoitusta. Ilmoitukset on käsitelty luottamuksellisesti ja sovitun prosessin mukaisesti. Vaikka väärinkäytöksiä ei ole havaittu tähän mennessä loppuun käsitellyissä ilmoituksissa, mukana on ollut ilmoituksia, joiden johdosta ilmoitettuun asiaan kiinnitetään jatkossa tarkempaa huomiota ja toimintaa kehitetään.

Ilmoituskanava on käytössä myös kaikissa kaupunkikonsernin yli 50 työntekijää työllistävissä yhtiöissä Lahti Energia Oy:ssä, Lahti Aqua Oy:ssä. Päijät-Hämeen laitoshuoltopalvelut Oy:ssä ja Päijät-Hämeen ateriapalvelut Oy:ssä. Vuoden 2024 aikana Lahti Energian ilmoituskanavaan on tullut kaksi ilmoitusta, joista molemmat ovat johtaneet toimenpiteisiin. Muiden konserniyhtiöiden ilmoituskanaville ei tullut väärinkäytösilmoituksia vuonna 2024.

Tarkastuslautakunta arvioi vuoden 2022 arviointikertomuksessaan, että ”ilmoituskanavan käyttöönotto on jäänyt puutteelliseksi, siitä ei ole tiedotettu työntekijöille riittävästi ja ilmoituskanava on todella vaikeasti löydettävissä sekä kaupungin intrasta että internetsivuilta”. Lautakunnan mielestä hyvin vähäiset ilmoitusmäärät kertovat, joko siitä, ettei ilmoituskanavan käyttöä ole vielä kukaan omaksuttu, kynnys ilmoitusten tekemiseen on liian suuri, tai ilmoitettavia väärinkäytöksiä ei ole. Vuoden 2024 aikana ilmoitusten määrä on jonkin verran kasvanut. Tarkastuslautakunta katsoo, että ilmoituskanavan löytäminen intrasta tai kaupungin internetsivuilta on edelleen vaikeaa.

Launeen perhepuiston uusi leikkiväline
sai nimekseen Huvipömpeli.

2

Arviointikertomus- havaintojen jälkiseuranta

2.1 Vuoden 2023 arviointikertomus

Vuoden 2023 arviointikertomus oli valtuuston käsittelyssä 20.5.2024. Valtuusto päätti tarkastuslautakunnan esityksen mukaisesti kehottaa kaupunginhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi ja jatkotoimenpiteiden toteuttamiseksi. Valtuusto merkitsi 2.9.2024 kaupunginhallituksen antaman selvityksen tiedoksi.

Selvitys kokonaisuudessaan:

<https://lahti-prod.oncloudos.com//cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2024988-10>

Jäljempänä tarkastuslautakunnan arviot kaupunginhallituksen esittämistä selvityksistä.

2.1.1 Tavoitteiden asettamisen kehittäminen

Arviointikertomus 2023: Miten kehitetään toiminnallisten tavoitteiden asettamista, jotta niiden toteutumista voidaan mitata ja arvioida nykyistä paremmin?

Kaupunginhallituksen antaman selvityksen mukaan strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, joista päätetään strategian hyväksymisen yhteydessä ja joiden toteutumisesta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä. Nämä mittarit ovat numeerisia ja ne pohjautuvat pääasiassa erilaisiin tilastoihin. Toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio, sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet eli strategian kärkihankkeiden toimenpiteet kiinteästi kaupungin strategiaan.

Toimenpiteiden mittaamisen lähtökohtainen haaste muodostuu siitä, miten osaamme tunnistaa mittareita, a) jotka kuvaisivat selkeästi jonkun halutun muutoksen toteutumista b) joihin ei vaikuttaisi muut tekijät, vaan mittarin muutoksen ainoana ajurina olisi tehdyt toimenpiteet. Toimivin ja helpoin raportoitavissa oleva mittari olisi usein määrällinen mittari. Tällöin lukuarvon muutos kertoisi ollaanko etenemässä tavoitetta kohti. Haasteena on kuitenkin se, että joissain tapauksissa lukuarvon muutokseen ovat voineet vaikuttaa myös muut tekijät. Mittarien toteuman raportoinnissa on usein haettu välittää myös yksityiskohtaista tietoa konkreettisista toimenpiteistä tavoitteen edistämiseksi.

Jatkossa toiminnallisten tavoitteiden mittareiden selkeyttämiseksi lisätään vastuuhenkilöiden tukea ja koulutusta selkeiden ja mitattavien mittareiden tunnistamiseksi. Kaupungin uuden strategian valmistelu alkaa vuonna 2025 ja siinä yhteydessä pohditaan mitä muutoksia on tarpeen tehdä toiminnallisten tavoitteiden tunnistamiseksi ja mittaroinnin selkeyttämiseksi.

Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä, että tavoitteissa edistymistä voidaan lähtökohtaisesti mitata konkreettisilla määrä- tai laatumittareilla. Tällöin tavoitteiden toteutumista voidaan myös helpommin arvioida. On hyvä, että saadun vastauksen mukaan tähän aiotaan kiinnittää enemmän huomiota uuden strategian valmistelussa.

2.1.2 Hyvinvoinnin edistäminen ja hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhdyspintatyö

Arviointikertomus 2023: Miten varmistetaan, että kaupungin organisaatiossa on riittävät resurssit ja käytännöt hyvinvoinnin edistämiseen ja hyvinvointialueen kanssa tehtävään yhdyspintatyöhön?

Kaupunginhallitus toteaa vastauksessaan, että Osallisuus ja hyvinvointi -palveluysikön tehtävänä on koordinoita hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyötä kaupungissa sekä yhteensovittaa toimia muiden toimijoiden kanssa. Vuoden 2021 organisaatiouudistuksen myötä palveluysikkö siirtyi konsernihallinnosta sivistyksen palvelualueelle. Tuolloin uusina tehtävinä palveluysikölle tulivat vanhus- ja vammaisneuvostojen sekä kumppanuuspöytien toiminnan organisointi.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluysikkö koordinoi hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman valmistelutyötä kaupunkitasoisesti. Lainsäädäntö edellyttää, että kunta seuraa asukkaidensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehdään kaikilla kaupungin palvelualueilla.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alussa. Asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen edellyttää toimivia palveluketjuja kaupungin ja hyvinvointialueen välillä eri yhdyspintoihin liittyen mm. työllisyyden hoito, lasten ja nuorten palvelut, maahanmuuttopalvelut, asuminen, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallisuustyö. Eri yhdyspinnoilla toimii monialaisia verkostoja, joissa on kaupungin, hyvinvointialueen, yhdistysten, yhteisöjen ja eri viranomaistahojen edustajia.

Sekä kaupungin että hyvinvointialueen puolelta on nimetty yhdyshenkilöt eri yhdyspinnoille. Verkostoissa voidaan sopia yhteistyöstä, toiminnan tavoitteista sekä yhteisestä kehittämisestä. Kaupunki osallistuu vuosittaisiin hyvinvointialueen järjestämiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin, joissa sovitaan yhteiset tavoitteet ja painopistealueet seuraavalle vuodelle.

Kuntien hyvinvointityötä rahoitetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäksi osalla (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 15 §). HYTE-kerroin koostuu seurattavista indikaattoritiedoista ja kunnan valtionosuuden laskenta perustuu toteutuneeseen hyvinvointityöhön. Hyvinvointityöryhmä seuraa indikaattoritietojen toteumaa. Monissa toiminnoissa kaupungin, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden työ limittyy niin, että selkeitä rajapintoja on vaikea määrittää.

Kaupungin uudessa hallinto-organisaatiossa osallisuus, hyvinvointi ja terveyden edistäminen kuuluvat elinvoiman palvelualueeseen 1.6.2025 alkaen. Toiminnasta vastaa elinvoima- ja hyvinvointilautakunta. Lautakunnan tehtäväkentästä näyttäisi tulevan varsin laaja.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä yhdyspintatyöhön on käytettävissä riittävät henkilöresurssit toiminnan koordinointiin. Muutoin on vaarana uudessa hallinto-organisaatiossa jo nyt havaittu rajapintojen vaikea hahmottaminen ja selkeiden vastuuhenkilöiden puuttuminen.

2.1.3 Kaupungintalon työntekijöiden etätyöt ja työtilojen käyttöaste

Arviointikertomus 2023: Selvitetään kaupungintalon työskentelytilojen käyttöaste, työntekijöiden etätyön ja läsnäolotyön suhde sekä vaikutukset työhyvinvointiin.

Kaupunginhallituksen vastauksen mukaan kaupungin monipaikkatyön ohjeistus on laadittu yhteistyössä henkilöstön edustajien kanssa. Monipaikkatyöstä on järjestetty kaupunkitasoiset henkilöstökyselyt toukokuussa 2021 ja uudelleen tammikuussa 2023. Viimeisimpään kyselyyn vastasi 105 työntekijää ja heistä 84 prosenttia oli tyytyväisiä hybridimalliin ja toivoi sen pysyvän. Kyselyyn vastanneista 78 prosenttia on kokenut yhteisiä kohtaamisia olevan riittävästi.

Kaupungintalolla työskentelee 178 työntekijää (5/2024) ja työpisteitä on noin 140. Kaupungintaloa ei siis ole suunniteltu ainoastaan lähityöskentelyyn. Huhtikuussa 2024 toteutettiin kaupungintalon henkilöstölle kysely, jossa kysyttiin, kuinka usein he ovat työssä kaupungintalolla. Lisäksi tiedusteltiin syitä niin kotona työskentelyyn kuin kaupungintalolle tulemiseen. Kyselyyn vastasi 110 henkilöä. Kyselystä kävi ilmi, että osa työntekijöistä suosii kaupungintalolla työskentelyä lähes päivittäin, kun taas osa tulee talolle vain tarpeen vaatiessa tai sovituin ajoin. Useimmiten kuitenkin vähintään kerran viikossa.

Kaupungin koko henkilöstön työhyvinvointikysely toteutettiin helmikuussa 2024. Tuolloin kaupungintalolla oli työskennellyt noin puoli vuotta. Työhyvinvointikyselyn perusteella kaupungintalolla työskentelevien työhyvinvointi on hyvällä tasolla.

Työpisteiden lisäksi kaupungintalolla on 13 kokoushuonetta. Näiden huoneiden käyttöaste arkipäivisin klo 7–16 on keskimäärin yli 30 prosenttia. Kaupungintalon sisäpihalla järjestettiin toukokuun 2024 aikana 19 tilaisuutta.

Tarkastuslautakunta saamien tietojen mukaan läsnäolotyön määrä on jonkin verran lisääntynyt kaupungintalolla ja muissakin kaupungin yksiköissä. Henkilöstöpalvelujen antaman selvityksen mukaan on huomattava, että etätyömahdollisuus koskee vain noin 10 prosenttia kaupungin työntekijöistä.

Kaupungintalolle saatiin peruskorjauksen jälkeen lopulta ravintolayrittäjä. Lounasravintola Eliel avautui lokakuussa 2024 ja ravintola hoitaa myös kaupungintalon kokoustarjoilut. Lounasravintolan aukeaminen on tärkeä tekijä henkilöstön työhyvinvoinnin kannalta ja lisäänee työtilojen käyttöastetta.

2.1.4 Eventum Lahti Oy:n toimintatuki

Arviointikertomus 2023: Selvitetään, miten kaupungin toimintatuki Eventum Lahti Oy:lle olisi mahdollista järjestää

Kaupunginhallituksen vastauksessa todetaan, että yhtiön varsinainen liiketoiminta käynnistyi KOKO Lahti Oy:n liiketoiminnan siirryttyä yhtiölle liiketoimintakaupan jälkeen toukokuussa 2024. Yhtiön toimintoja on kevään ja kesän 2024 aikana järjestelty uudelleen kannattavuuden ja toiminnallisuuden parantamiseksi. Liiketoimintamalli pyritään rakentamaan markkinaehtoiseksi ja taloudellisesti kestäväksi toimintaympäristö huomioiden. Tällä hetkellä yhtiö ei ole pyytänyt eikä sille ole esitetty toimintatukea.

Vastauksessa todetaan edelleen, että valtiontukisäännöstely mahdollistaa joiltakin osin julkisomisteisen yhtiön tukemisen. Vuosina 2014–2026 sovellettava valtiontukien yleinen ryhmäpoikkeusasetus (Komission asetus 651/2014) tuli voimaan 1.7.2014. EU:n jäsenvaltiot voivat myöntää ryhmäpoikkeusasetuksen edellytykset täyttäviä tukia ilman komission ennakkohyväksyntää, esimerkiksi tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen. Tukea myönnettäessä on huolehdittava, ettei toimintaperiaatteet vaaranna kilpailuneutraalisuutta markkinoilla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lahti Eventum Oy ilmoitti alun perin pyrkivänsä toimimaan markkinaehtoisesti ilman toimintatukea. Kaupunginhallituksen konserni ja tilajaosto teki kuitenkin jo 12.8.2024 periaatepäätöksen Eventum Lahti Oy:n vuokratuesta. Päätetty vuokratukimalli ei ole tasapuolinen Tilakeskuksen muita vuokralaisia kohtaan.

Tarkastuslautakunta esitti vuoden 2023 arviointikertomuksessaan selvittäväksi, miten yleishyödyllinen taide- ja kulttuuritoiminta sekä markkinaehtoinen liiketoiminta ovat kirjanpidollisesti eriytettävissä yhtiön toiminnassa siten, että kaupungin toimintatuki yhtiölle olisi edelleen mahdollista. **Lautakunnan käsityksen mukaan tällaista selvitystä ei ole syystä tai toisesta lainkaan tehty.**

Asiasta enemmän kohdassa 5.4 Eventum Lahti Oy:lle myönnetyt vuokranalennukset.

2.1.5 Nuorten työllisyys Lahdessa

Arviointikertomus 2023: Miten edistetään nuorten työllisyystilannetta?

Kaupunginhallituksen vastauksessa todetaan, että nuorisotyöttömyys on kääntynyt Lahdessa nousuun vuoden 2023 lopusta alkaen hyvän kehityksen jälkeen. Työnvälityksen tehostamiseksi ja ammattialaosaimisen varmistamiseksi asiakkaiden palvelu järjestetään 2025 alkaen ammattialatiimien kautta kuitenkin siten, että nuorten asiakkaiden palveluun varataan erityistä osaamista omaavia nuorten asiakaspalvelijoita.

Työllisyyspalvelujen nuorten tiimissä on vuoden 2024 aikana kehitytty työnvälitystyössä muun muassa niin, että työtarjouksia pyritään tekemään jokaisen asiakaskohtaamisen yhteydessä. Jokainen asiakas tavataan vähintään kerran, jos se ei ole selkeästi tarpeeton. Vähintään 90 prosenttia nuorista asiakkaista kontaktoidaan kolmen kuukauden välein. Tähän on päästy nuorten tiimissä jo kevästä 2023 lähtien.

Asiakkaiden ohjaamisprosessi on vaikeutunut vuoden 2023 lopusta alkaen merkittävästi siitä syystä, että työmarkkinatilanne on selvästi huonontunut. Työllistymistä edistäviä palveluita on myös paljon vähemmän tarjolla nyt, kun määrärahat ovat valtakunnallisesti pienentyneet.

Tällä hetkellä kaupunki käyttää palkkatukea lahtelaisten asiakkaiden työllistämiseksi kaupungin omiin yksiköihin ja saa siitä palkkatukea TE-toimiston myöntämänä (kaupunki maksaa siis reilun puolet työsuhteiden palkkauskustannuksista). Palkkatuki on jatkossa yksi niistä palveluista, jotka rahoitetaan valtionosuusjärjestelmän kautta saatavilla rahoilla eli käytännössä kaupunki maksaisi jatkossa tällaisten työsuhteiden kaikki kulut. Pääsääntöisesti palkkatuettu työ ei enää 2.9.2024 jälkeen kerrytä myöskään työnsaajan työssäoloa.

Vuoden 2025 alusta Lahti rahoittaa itse kuntalaistensa te-palvelut. Palveluita voidaan tuottaa itse tai niitä voidaan hankkia muilta palveluntuottajilta. Järjestävästä tahosta huolimatta, tarjottavien valmennusten, työkokeiluiden ja muiden palveluiden tulee olla entistä enemmän työelämälähtöisiä. Erityisesti nuorten kohderyhmässä aktivointiasteen pitäminen korkealla on tärkeää, jotta syrjäytymistä ei ehdi tapahtua.

Nuorisopalveluiden nuorten työ- ja valmennuspalveluissa tarjotaan työllistymistä ja opintoihin haikautumista tukevaa valmennusta työkokeiluina ja koulutussopimuksilla lahtelaisille alle 30-vuotiaille henkilöille. Valmennusta toteutetaan työpajatoimintana, jossa nuori on mukana 1–4 päivänä viikossa.

Tarkastuslautakunta on huolissaan nuorten lahtelaisten työttömyyskehityksestä. Ongelma sinällään on valtakunnallinen ja kaikkien ikäluokkien työttömyysluvut ovat valitettavasti olleet kasvusuunnassa vuoden 2024 loppua kohden.

Alle 25-vuotiaiden nuorisotyöttömyysaste oli vuoden 2025 tammikuussa 19,8 prosenttia. Nuorisotyöttömiä oli Lahdessa yhteensä 1 071 henkilöä mikä oli 117 henkilöä enemmän kuin viime vuoden tammikuussa. Koko maassa nuorisotyöttömyysaste oli kuluvan vuoden tammikuussa hieman yli 15 prosenttia.

Vuoden 2025 alussa julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille. Muutoksen mahdollista vaikutusta työttömyyslukujen kehitykseen voidaan arvioida aikaisintaan vuoden kuluttua.

2.1.6 Valtuustokauden arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta

Arvio: myönteistä kehitystä = ● ei myönteistä kehitystä = ●

Tarkastuslautakunnan havainnot	Suoritettuja toimenpiteitä / kehityssuunta	Arvio
KONSERNIHALLINTO		
2021: Lahti voi olla ylpeä saavutuksista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Lahti pyrkii olemaan Suomen ensimmäinen hiilineutraali kaupunki jo vuonna 2025.	Hiilineutraali Lahti 2025 tavoitetta ei saavuteta. Ennusteiden mukaan tavoite olisi ehkä mahdollista saavuttaa vuonna. Liikenteen päästöt ovat vähentyneet vain vähän. Ren-Gas Oy:n vetylaitosinvestointi toteutuessaan edistäisi hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista.	●
2021–2024: Kaupungin strategia sanelee palvelualueiden tavoiteasetantaa. Tavoitteet, eli strategian kärkihankkeet ovat monilta osin kaupungin ydintehtävistä irrallisia ja samanlaisia palvelualueesta riippumatta. Tavoitteiden tulisi olla ymmärrettäviä, konkreettisia ja mitattavia.	Ongelma on tunnistettu. Kaupungin uuden strategian valmistelu alkaa vuonna 2025 ja siinä yhteydessä pohditaan mitä muutoksia on tarpeen tehdä toiminnallisten tavoitteiden tunnistamiseksi ja mittaroinnin selkeyttämiseksi. Vastuuhenkilöiden tukea ja koulutusta on tarkoitus lisätä selkeiden ja mitattavien mittareiden tunnistamiseksi.	●
2021–2024: Kaupungin tilinpäätös on koko valtuustokauden ajan toteutunut selvästi parempana, kuin mitä talousarviota laadittaessa ja tilivuoden aikana ennakoitiin. Kaupungin talous on säilynyt varsin vakaalla pohjalla, eivätkä uhkakuvat kriisiytymisestä ole toteutuneet.	Talousarvion ja tilinpäätöksen laatijat ovat myöntäneet, että talouden ennustettavuutta on kehitettävä siltä osin, kun siihen voidaan itse vaikuttaa. Saatujen selvitysten mukaan ei ole voitu varautua mm. globaaliin ennakoimattomaan talouskehitykseen tai kaupungin omaisuuden myyntivoittoihin.	●
2021–2022: Lahti Events Oy:stä tehdyn ja salaiseksi julistetun riskikartoituksen perusteella kaupunginhallitus päätyi toteamaan, että Lahti Events Oy on ottanut huomioon liiketoimintaan liittyvät riskit ja varautunut niihin hyvin. Koko osakilpailun vetäytymistä Suomesta pidettiin riskikartoituksessa epätodennäköisenä. Lisäksi todettiin, että Lahti Events Oy on suojautunut tällaiselta mahdollisuudelta sopimuksin. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan tällaisia suojaavia sopimuksia ei tosiasiassa ollut.	Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2021 arviointikertomuksessaan, että Lahti Events Oy:öön sijoitetut varat jäävät huonoimmassa tapauksessa omistajan, eli Lahden kaupungin tappioksi, jos yhtiön liiketoiminta joudutaan ajamaan alas. Valitettavasti tämä tilanne sitten realisoitui ja kaupunki kirjasi Kymiring-seikkailusta noin viiden miljoonan euron luottotappiot. Kymiringin osalta kaupungilla oli liian optimistiset odotukset. Hanke oli ensimmäinen yritys lajiaan koko Suomessa. Suorituspaikka jäi keskeneräiseksi riittävän rahoituksen puuttuessa. Jatkossa tapahtumien järjestämiseen liittyvät taloudelliset riskit tulee pystyä hallitsemaan paremmin.	●

2022–2024: Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sisäistä tarkastusta tulisi hyödyntää nykyistä paremmin johtamisen välineenä. Suurissa kaupungeissa sisäinen tarkastus on pääosin kaupungin omana toimintona. Lautakunta pitäisi tätä vaihtoehtoa parempana myös Lahdessa.	Kaupungin sisäinen tarkastus on järjestetty vuodesta 2022 lähtien ostopalveluna tarjouskilpailun pohjalta. Kaupungin sisäinen tarkastaja siirtyi hallintotehtäviin sivistyksen palvelualueelle. Näyttää siltä, ettei kaupungin viranhaltijajohto koe sisäistä tarkastusta tärkeäksi ja hyödylliseksi sisäisen valvonnan työvälineeksi.	
2022: Lahden kaupungin imago on kehittynyt positiivisesti useiden tutkimustulosten ja ranking-listausten perusteella ja hyvä kehitys näyttää jatkuvan. Tähän ovat vaikuttaneet mm. Lahden onnistuminen Euroopan ympäristöpääkaupunkivuoden 2021 toteuttamisessa, oma yliopisto, sekä vahva ympäristöosaaminen ja siihen liittyvä sähköisen liikenteen klusteri.	Lahti on yksi eniten vetovoimaansa menettäneistä suurista kaupungeista vuonna 2024. Lahden sijoitus heikkeni jo toista kertaa peräkkäin yhdellä pykälällä T-Median vuosittaisessa tutkimuksessa, jossa vertaillaan Suomen kymmenen suurimman kaupungin pitovoimaa ja vetovoimaa nykyisten sekä mahdollisten uusien asukkaiden näkemysten perusteella.	
2022: Lahdessa on otettu käyttöön väärinkäytösten ilmoituskanava joulukuussa 2021. Ilmoituksia käsittelevään ryhmään on nimetty kaksi lakimiestä ja henkilöstöpalvelujen edustaja. Tarkastuslautakunnan mielestä riippumattomuuden turvaamiseksi ryhmään tulisi nimetä edustaja myös tarkastustoimistosta.	Keväällä 2024 ilmoituskanavaan tulleita ilmoituksia käsittelevään ryhmää on täydennetty tarkastustoimiston edustajalla. Vuosittain ilmoituskanavaan on tullut varsin vähän ilmoituksia. Tämä voidaan tulkita niin, että kynnys ilmoitusten tekemiseen on liian suuri tai ilmoitettavia väärinkäytöksiä ei ole. Linkki ilmoituskanavaan tulisi olla näkyvämmän esillä kaupungin intra- ja internet-sivuilla.	
2022: Vuoden 2022 tilinpäätöksen käsittely ja tilintarkastus jouduttiin uusimaan, kun 7,2 milj. euron lainasaamisten alaskirjaus oli jäänyt tekemättä tilinpäätöstä laadittaessa. Kyse oli tiedonkatkosta kaupungin ja Provincia Oy:n välillä.	Kaupungin ja Provincia Oy:n välistä tiedonkulkua ja yhteydenpitoa on täsmennetty ja otettu käyttöön erilaisia varmistuksia. Vastaavaa tiedonkatkosta ei ole enää tapahtunut.	
2023: Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan kaupungin hankintaprosessin hoitamiseen tarvittaisiin edelleen lisää osaamista ja tarvittaessa ostopalveluapua. Esimerkkinä mm. vuoden 2023 marras-joulukuussa suoritettu konsulttipalvelujen kilpailutus, joka koski Lahti Energia Oy:n mahdollisen myynnin selvittämistä.	Hankinnoissa on edelleen ollut paljon ongelmia ja niitä on tavan takaa jouduttu käsittelemään markkinaoikeudessa ja käräjäoikeudessa. Kaupunki hankki ostopalveluna hankintajuridisia palveluja vuonna 2024 noin 100 000 eurolla. Oman hankintajuristin palkkaamista kaupungille tulisi selvittää.	
2023: Kaupungin henkilöstöllä on ollut vuosittain käytössään 100 euroa Epassi-rahaa liikunta- ja kulttuuriharrastuksiin. Kaupunki luopui Epassi-järjestelmän käytöstä vuoden 2023 lopussa. Uuden järjestelmän toimittajaksi valittiin Edenred Oy. Järjestelmää ei kuitenkaan ole saatu käyttöön vielä arviointikertomusta laadittaessa huhtikuussa 2024	Edenred -henkilöstöetu saatiin käyttöön kesän kynnyksellä 2024. Edun arvo vuonna 2024 oli ennätyselliset 400 €/henkilö. Edulla voi maksaa liikunta-, kulttuuri-, hieronta- ja terveyspalveluja. Kaupungin työntekijät käyttivät henkilöstöetua 1 080 844 euron arvosta vuonna 2024. Edenred -työmatkaedun käyttöönoton valmistelu alkoi loppuvuodesta 2024.	

SIVISTYKSEN PALVELUALUE		
2021–2024: Osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluyksikkö koordinoi niukkojen resurssiensa puitteissa koordinoida kaupunkilaisten hyvinvointia. Kokonaisuuden hallinta on vaikeaa. Toiminnan vaikuttavuutta pitäisi päästä mittaamaan nykyistä paremmin.	Tilanteeseen ei ole tullut muutosta. Lainsäädäntö edellyttää, että kunta seuraa asukkaidensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehdään kaikilla kaupungin palvelualueilla. Tehtäväkenttä on sirpaleinen. Osallisuus ja hyvinvointi siirtyy elinvoiman palvelualueeseen 1.6.2025 alkaen.	●
2022: Vuosikymmeniä suunniteltu taidemuseohanke lopulta toteutui, kun visuaalisten taiteiden museo Malva avattiin. Malva täydentää kaupungin kulttuuritarjontaa ja on osoittanut vetovoimaisuutensa ensimmäisenä toimintavuotenaan. Kävijämäärän odotetaan nousevan jopa 100 000 kävijään vuosittain.	Visuaalisten taiteiden museo Malvan kävijämäärä vuonna 2024 oli noin 63 000 kävijää. Kävijämäärä putosi 32 % edellisvuoteen nähden. Tavoiteltua vuosittaista 100 000 kävijän määrää näyttää olevan vaikea saavuttaa. Kyse voi olla näyttelyvalinnoista tai uutuudenviehätyksen loppumisesta.	●
2023: Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen on strategian kärkihankkeena. Dokumentin laatimista ei ole aloitettu. Tarkastuslautakunta suositti, että suunnitelman laatiminen aloitetaan välittömästi. Suunnitelman laatiminen ei silti edennyt syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana lainkaan.	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on tehty syksyllä 2024 yhteistyössä kulttuuripalvelujen, osallisuuden ja hyvinvointipalvelujen, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen liiton kanssa. Asiakirja on päivätty 4.12.2024.	●
2023: Tarkastuslautakunta suosittelee pohtimaan kasvisruokapäivien ohella muita vaihtoehtoja kasvisruokapainotteisuuden lisäämiseen. Myös kasvisruokapäivänä tulisi olla vaihtoehto. Kasvisruokapäivinä osa koulujen oppilaista jättää koululounaan kokonaan syömättä.	Toiminnallista tavoitetta on muutettu. Vuoden 2024 talousarviossa oli tavoite lisätä koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta. Vuoden 2025 talousarviossa tavoite on muutettu muotoon kasvisruoan menekin lisääminen ja ruokahävikin vähentäminen.	●

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE		
2022: Lahden vetovoimaisuudesta saatiin vuonna 2022 merkittävä konkreettinen näyttö, kun Fazer valitsi Lahden uuden makeistehtaansa tulevaisuuden sijoituspaikaksi. Pippo-Kujalan alueelle sovitut tonttikaupat ja tulevien investointien työllistävä vaikutus ovat merkittäviä onnistumisia kaupungin elinkeinopolitiikassa.	Fazerin makeistehtaan investointisuunnitelmat supistuivat jo maaliskuussa 2022, kun Fazer ilmoitti, että alun perin Lahteen siirtyväksi kaavailtu Lappeenrannassa toimiva sokerimakeistuintuotanto pysyykin Lappeenrannassa. Lahteen suunniteltu yksikkö supistui suklaamakeistehtaan. Vuonna 2024 Fazer keskeytti kokonaan tehdashankkeen valmistelun. Syyksi kerrottiin mm. suunniteltu makeisten arvonnäköisäveron korotus. Hallituksen peruttua suunnitellun arvonnäköisäveron korotuksen näyttää Fazerin tehdashankkeen toteutuminen taas todennäköisemmältä.	● ●
2023: Jälkikäteen myönnettyllä maisematyöluvalla ei käytännössä ole mitään merkitystä. Maisematyöluvan hakematta jättäminen ei ole mitenkään sanktioitu. Lautakunta suosittaakin, että maisematyöluvaohjetta täsmennetään siten, ettei maisematyölupaa voi hakea jälkikäteen. Lisäksi tulee selvittää, onko luvatta tehdyistä toimenpiteistä mahdollista määrätä sanktioita.	Lain mukaan maisematyöluva voidaan myöntää jälkikäteen. Kaupunki ei voi tehdä lakia tiukempaa tulkintaa. Lähtökohtaisesti lupahakemus käsitellään kuitenkin aina ennen toimenpidettä. Vuonna 2025 voimaantulleessa rakentamislainsäädännössä on uusi sanktiopykälä, jossa tietyissä tilanteissa poliisi voi määrätä sakkorangaistuksen ympäristörikoksesta.	●

Fazeria odotetaan edelleen Pippo-alueelle.

Miniterveysmetsä Lanun aukiolla.

3

Lahden strategia

3.1 Yleistä

Kuntastrategia on valtuuston merkittävin ohjausväline kunnan johtamisessa. Siinä päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 268/2014) mukaan strategiassa tulee aiempaa käytäntöä selvemmin ottaa huomioon kunnan taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät. Kuntastrategian tulee ohjata kunnan taloussuunnittelua. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa, sekä järjestää asukkaalleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi päivitetyn kaupunkistrategian 14.3.2022. Lahden kaupungin visio vuoteen 2030 on **”Lahti on tehty kestäväksi”**. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyttä. Lahti pyrkii olemaan kestävästi elinvoimainen, kestävästi hyvinvoiva ja kestävästi uudistuva.

Strategiassaan Lahti tähtää hiilineutraaliksi jo vuonna 2025. Vuoteen 2030 mennessä Lahti tavoittelee 10 000 korkeakouluopiskelijaa.

Kevään 2025 kuntavaaleissa valittu kaupunginvaltuusto aloittaa uuden kaupunkistrategian valmistelun.

Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Mittareiden toteumasta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa.

Strategisten mittareiden toteumaraportoinnissa positiivista kehitystä on ilmoitettu olevan seuraavien mittareiden osalta:

- kasvihuonekaasupäästöjen kehitys
- yritysten määrän kasvu
- bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain
- väestön kasvuprosentti
- luonnollinen väestölisäys
- korkeakouluopiskelijoiden määrä
- korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike
- pitkäaikaistyöttömyys
- tapahtumien määrän kehitys
- ikävakioitu sairastavuusindeksi
- lahtelaisten terveysliikunnan määrä
- koululaiset ja opiskelijat, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus
- ylipainoisten osuus 8. ja 9. luokkalaisissa
- koululaisten keskustelumahdollisuus mieltä painavissa asioissa
- matalan kynnyksen kulttuurimahdollisuuksien käyttö
- ulkoliikuntapaikkojen määrä
- osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä
- kaupunkilaisten osallistuminen järjestö- ym. toimintaan
- investointien tulorahoituksen osuus
- Lahti-kumppanina kyselyn tulokset
- valtuuston itsearviointi

Kehitys on ollut negatiivista tai sitä ei ole ollut riittävästi seuraavien mittareiden osalta:

- työpaikkojen määrä
- nuorisotyöttömyysaste
- ulkomaalaisten työnhakijoiden aktivointiaste
- osaavan työvoiman saatavuus
- uudet avoimet työpaikat
- majoituskapasiteetin ja käytön kehitys
- uuden rakentamisen sijoittuminen kestävän kaupunkiliikkuksen vyöhykkeille
- tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien nuorten määrä
- laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleiden nuorten määrä
- huumeiden määrä jätevedessä
- ilman 2. asteen koulutusta olevien 20-24 -vuotiaiden määrä
- itsensä yksinäiseksi tuntevien aikuisten ja vanhusten määrä
- terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi tuntevien nuorten määrä
- kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta kokevien nuorten määrä
- nuorten määrä, jotka eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä
- kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistujat
- päätösten ennakkoarviointien lukumäärät

Muiden mittareiden osalta tilanne on raportoinnin mukaan säilynyt ennallaan. Kaupungin toiminnan strategialähtöisyys pyritään varmistamaan siten, että talousarvio ja siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet (strategian kärkihankkeet) pyritään kytkemään kiinteästi kaupungin strategiaan.

3.2 Kasvihuonepäästöjen kehitys ja ympäristökehityksen hankkeet

Kaupungin strategiassa on tavoitteena, että Lahti olisi hiilineutraali vuonna 2025. Tavoitteena on vähentää tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöihin verrattuna ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Tähän ei valitettavasti tulla pääsemään. Nykyisten ennusteiden mukaan tavoite saavutettaisiin mahdollisesti vuosina 2028–2029. Hiilineutraalisuustavoite voitaisiin saavuttaa, jos kaukolämmön ja erillislämmityksen päästöjä saataisiin vähennettyä merkittävästi. Edellytyksenä olisi myös, että liikenteen päästöjen vähentämiseksi löytyisi tahtoa sitoutua riittäviin paikallisiin toimenpiteisiin. Liikenteen päästöjen osalta tavoitteen saavuttamista hankaloittaa se, että kaupungin ohi- ja läpikulkuliikenteen päästöihin ei käytännössä voida vaikuttaa.

Hiilineutraalisuustavoitteen strategisena mittarina on käytetty kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä. Suunta on sinällään ollut positiivinen, mutta ei riittävä tavoitteen saavuttamiseksi. Päästölaskenta päivitettiin vuoden 2023 keväällä. Aiempi laskentamenetelmä oli kokonaan kaupungin oma. Käyttöön otettiin Sitowise Oy:n CO₂-raporttiin perustuva menetelmä, joka on käytössä useissa Suomen kunnissa.

Vuoden 2023 päästölaskennan tiedot on saatu vuoden 2025 alussa. Kahtena vuotena käytössä olleessa uudessa laskentatavassa on nyt molempina vuosina muutettu myös menneiltä vuosilta ilmoitettuja päästövähennystasoja. Laskennan perusteella tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vertailuvuoden 1990 tasoon ovat:

Vuosi	Muutos 2025	Muutos 2024
2010	+ 8 %	+ 8 %
2015	- 31 %	- 38 %
2021	- 55 %	- 67 %
2022	- 62 %	- 67 %
2023	- 64 %	

Annetussa selvityksessä todetaan, että päästöt ovat vähentyneet pitkällä aikavälillä merkittävästi ja vuodesta 2022 vuoteen 2023 odotetusti. Toiminnallisena tavoitteena vuoden 2023 talousarviossa oli -75,6 prosenttia päästövähennystavoite. Tarkastuslautakunta totesi vuoden takaisessa arviointikertomuksessaan, että tämä tavoite oli ylioptimistinen. Vuoden 2024 talousarviossa ei määrällistä päästövähennystavoitetta ollut asetettu toiminnallisiin tavoitteisiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että strategian tavoite hiilineutraalista Lahdesta vuonna 2025 ei toteudu, vaan siirtyy ainakin joitakin vuosia eteenpäin. Lautakunnan mielestä päästökehityksen seuranta ei anna luotettavaa kuvaa, jos laskentatapaa ja aiempien vuosien päästövähennyslukuja muutetaan.

Ympäristökehitys

Ympäristökehitys eriytettiin vuoden 2016 alussa omaksi yksikökseen teknisen ja ympäristötoimialan hallinto-organisaatiossa Lahden ja Nastolan yhdistymisen jälkeen. Ympäristöterveys, ympäristönsuojelu ja ympäristövalvonta liitettiin rakennusvalvonnan yhteyteen. Myöhemmin ympäristökehityksen yksikkö siirrettiin hallinnollisesti konsernihallintoon. Yksikön tehtävänä on tukea koko kaupungin ympäristöjohtamista, ilmastonmuutoksen hillintää ja varautumiseen liittyvää suunnittelua. Yhtenä johtajatuksena muutoksessa oli tuolloin viranomais- ja kehittämistoiminnan erottaminen toisistaan.

Ympäristökehitys oli tarkastuslautakunnan kokousaiheena syyskuussa 2024. Yksikössä työskentelee viisi vakituista työntekijää ja kuusi määräaikaista hanketyöntekijää. Suuri osa yksikön toiminnasta on hanketoimintaa. Ympäristökeskuksen kaikkiin hankkeisiin saatiin vuonna 2024 ulkopuolista rahoitusta runsaat 700 000 €. Käynnissä on tällä hetkellä kahdeksan EU-hanketta.

Yhteenveto ympäristökehityksen EU-hankkeista

Hanke	GoGreenRoutes, luontolähtöiset ratkaisut hyvinvoinnin edistämiseksi
Aika	9/2020-12/2024
Rahoittaja	EU Horisontti 2020
Rahoitus	yhteensä 10,5 milj. €, Lahti 505 000 €, omarahoitus 0 €
Menot	Lahti, menot v. 2024: 122 374 €
Tuloksia	Terveysmetsän perustaminen Lahteen (reitit, rakenteiden suunnittelu, opasteet, viestintä). Terveysmetsän markkinointi: tapahtumien järjestäminen metsässä sidosryhmien kanssa, miniterveysmetsä Lanunaukiolla kesällä 2024, oppimateriaali jaettu kaikkiin kouluihin). Tutkimuspilotti terveysmetsässä yhteistyössä Hyvinvointialue & LAB. Terveysmetsäopaskoulutuksen järjestäminen: 20 osallistujaa.

Hanke	Stormwater Purification with construction and demolition Waste, StoPWa. Edistetään rakennus- ja purkujätteen kierrätysastetta. Kehitetään tarkoitukseen soveltuvasta purkujätteestä ympäristön kannalta kestäviä hulevesien suodatusjärjestelyjä.
Aika	4/2023-3/2026
Rahoittaja	Interreg Central Baltic
Rahoitus	yhteensä 2,5 milj. €, Lahti 500 000 €, omarahoitus 31 000 €
Menot	Lahti, menot v. 2024: 78 634 €
Tuloksia	Yleisimpien purkumateriaalien ominaisuuksien karakterisointi ja kierrättämiseen tähtäävien esikäsittelymenetelmien vertailu. Mahdollisen hulevesien suodatusmateriaalin valmistusmenetelmä ja materiaalien liukoisuustestit. Vaihtoehtoisia materiaaleja sisältävän hulevesisuodattimen rakennussuunnitelmat. Erityyppisten hulevesijärjestelmien elinkaarivertailu (LCA).

Hanke	CANEMURE – Vähähiilisiä ratkaisuja korjausrakentamiseen. Hankkeessa tehtiin energiaremonttitoimenpiteitä seitsemässä Lahden Talojen kohteessa ja seurattiin vaikutuksia energiankulutukseen, hiilidioksidipäästöihin ja kustannuksiin.
Aika	11/2018-10/2024
Rahoittaja	Life-IP
Rahoitus	yhteensä 15,3 milj. €, Lahti: 400 000 € omarahoitus 200 000 € (50 %)
Menot	Lahti, menot v. 2024: 55 086 €
Tuloksia	Seitsemän toteutettua energiaremonttia Lahden Talojen kohteissa. Laitteet jäivät käyttöön hankkeen päättymisen (31.10.2024) jälkeen mm. lämmön talteenotto jätevedestä, älykkäät lämmönsäätöjärjestelmät, ilmapesilämpöpumppu ja vedensäästöratkaisut. Viestintämateriaali (mm. nettisivut, artikkelit) isännöitsijöille ja taloyhtiöiden asukkaille energiaremontteihin kannustamiseksi ja ohjaamiseksi. Verkostot hankepartnerien kanssa. Yhteistyö Lahden Talojen kanssa.

Hanke	Kestävän liikenteen pilotit Päijät-Hämeessä (Kelpo). Edistää liikenteen käyttövoima- ja kulkutapamuutosta.
Aika	1/2024-6/2026
Rahoittaja	Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)
Rahoitus	yhteensä 420 000 €, Lahti: 199 038 €, omarahoitus 50 000 € (25 %)
Menot	Lahti, menot v. 2024: 46 468 €
Tuloksia	Koulumatkojen nykytilan selvittäminen ja koulumatkakyselyt, kestävän liikkumisen edistäminen.

Hanke	Systemic Change Towards Sustainable Commuting (Sycla). EU:n kaupunkimission pilotti, joka pyrkii kestävämpään työmatkaliikkuamiseen Lahdessa
Aika	6/2023-5/2025
Rahoittaja	EU Horisontti, Net Zero Cities
Rahoitus	yhteensä 1 000 000 €, Lahti: 271 500 €, omarahoitus 0 €
Menot	Lahti, menot v. 2024: 82 455 €
Tuloksia	Analyysi liikkumiskokeilujen vaikutuksista päästövähennyksiin ja työmatkojen kulkutavan valintaan. Yritysyhteistyön käsikirja kaupungille. Suositukset kaupungin henkilöstön organisoitumiseksi kestävän liikenteen ympärille. Poliitiikka ja suositukset, jotka pitävät sisällään myös terveyden ja hyvinvoinnin näkökulman.

Hanke	One Health 4 Cities (OH4C). Tavoitteena on edistää One Health -lähestymistavan integrointia kaupunkistrategioihin ja -hankkeisiin
Aika	6/2023-12/2025
Rahoittaja	URBACT
Rahoitus	yhteensä 850 000 €, Lahti: 84 970 €, omarahoitus 25 491 €
Menot	Lahti, menot v. 2024: 17 847 €
Tuloksia	KV-hankepartnereiden vierailu Lahteen, tutustuminen Lahden kohteisiin ja osallistuminen People and Planet -konferenssiin 12.-14.2.2024. Kuusi kokousta ja yksi työpaja paikallisen yhteistyöryhmän kanssa planetaarisen terveyden yhteistyön edistämiseksi. Yksi sidosryhmille järjestetty työpaja 29.10. Luontoaskel terveyteen -ohjelman päivittämiseksi.

Hanke	CITISYSTEM, Biokiertoalouden edistäminen kaupungeissa.
Aika	3/2023-2/2027
Rahoittaja	Interreg Central Europe
Rahoitus	yhteensä 1,47 milj. €, Lahti: 111 600 €, omarahoitus 16 %
Menot	Lahti, menot v. 2024: 20 623 €
Tuloksia	Kiertotalouden Green Deal sitoumuksen valmistelu: tilaisuus 12/2024, Ruokahävikkilaisuus kaupungintalolla 2/2024, Lahden biokiertoalouden tilannekuvan selvittäminen: sidosryhmätilaisuus 8/2024 & havainnekuvan toteuttaminen, Ympäristökasvatusohjelman 4 lk kiertoaloussisällön suunnittelu & materiaalin laatiminen yhteistyössä Salpakierron & LAB kanssa, Osallistuminen projektikokouksiin Sloveniassa & Belgiassa.

Hanke	SOFTacademy, Hankkeessa vauhditetaan kiertoalouden ja hiilineutraaliuden periaatteiden mukaisia korjaustoimenpiteitä Tallinnan pilottialueen suurissa kerrostaloissa. Seuraajakaupunkina Lahti voi olla mukana kehittämässä innovaatiomallia asuinalueiden viihtyisyyden parantamiseksi ja asukkaiden oman aktiivisuuden lisäämiseksi. Lahdessa toteutetaan keskusta-alueen viherryttämispilotti.
Aika	3/2024-8/2027
Rahoittaja	European Urban Initiative
Rahoitus	yhteensä 5 milj. €, Lahti: 150 000 €, josta omarahoitus 30 000 € (20 %).
Menot	Lahti, menot v. 2024: 6 781 €
Tuloksia	Valittu viherryttämisen pilottikohteeksi Lanun aukio ja aloitettu suunnittelutyö yhteistyössä kaupunkiympäristön asiantuntijoiden ja ympäristökehityksen kanssa. Osallistuminen projektitapaamiseen Tallinnassa ja tutustuminen Tallinnan pilottikohteeseen.

Tarkastuslautakunnan mielestä osallistuminen EU-hankkeisiin sekä muihin hankkeisiin tulee tehdä harkitusti. Hankkeet sinänsä eivät saa olla itseisarvo. Niissä on yleensä aina mukana kaupungin omarahoitusosuutta. Kaupungin hankkeesta saama hyöty tulee olla vähintään omarahoitusosuutta vastaava. Hyötyjä voi tosin olla vaikea laskea tai arvioida ja ne kertyvät usein pidemmällä aikavälillä.

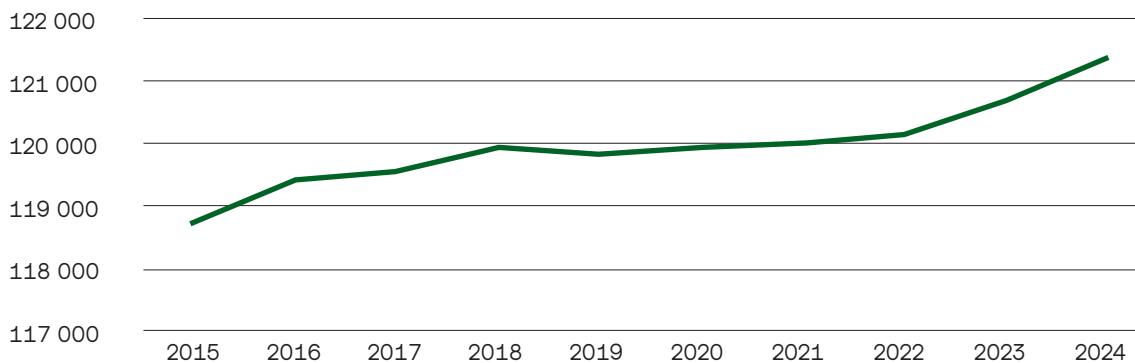
3.3 Väestönkasvu ja luonnollinen väestönlisäys

Toimintakertomuksessa on strategian mittareista todettu positiiviseksi kehitykseksi väestön kasvuprosentti sekä luonnollinen väestönlisäys. Väestön määrä on hieman lisääntynyt edellisvuodesta, kun lisäys oli 701 asukasta. Tämä on pelkästään maahanmuuton ansiota.

Luonnollinen väestönlisäys on hieman parantunut edellisvuodesta. Lahdessa on viimeisten kymmenen vuoden aikana syntynyt 9 711 ihmistä ja kuollut samana aikana 13 184 ihmistä. Kuolleiden määrä verrattuna syntyneiden määrään on kasvanut voimakkaasti viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Vuosi	Syntyneet	Kuolleet	Luonnollinen väestönlisäys	Kuntien välinen nettomuutto	Netto maahanmuutto	Väestönlisäys
2024	839	1417	-578	-121	1400	701
2023	817	1484	-667	-39	1215	509
2022	906	1472	-566	3	697	134
2021	1023	1400	-377	54	395	72
2020	967	1276	-309	205	276	172
2019	926	1254	-328	-114	316	-126
2018	1023	1224	-201	297	275	371
2017	1050	1231	-181	49	317	185
2016	1028	1214	-186	546	317	677
2015	1132	1212	-80	-58	202	64

Väkiluvun kasvu Lahdessa 2015–2024

Lahden väkiluku on kasvanut kymmenessä vuodessa saman verran kuin esim. Oulussa yhden vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota alhaiseen syntyvyyteen. Strategiassa asetettu 0,5 prosentin kasvutavoite on kahden viime vuoden aikana ollut täysin maahanmuuton varassa.

3.4 Hyvinvoinnin edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu kuntien lakisääteisiin velvoitteisiin. Kuntalain 1 §:ssä säädetään, että kunnilla on yleinen velvollisuus edistää asukkaidensa hyvinvointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa määritellään tarkemmin kuntien tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointialueilla on samankaltainen vastuu edistää hyvinvointia ja terveyttä osana toimintaansa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen muodostaa keskeisen yhdyspinnan, joka vaatii yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.

Kunnilla on yhdessä hyvinvointialueiden ja muiden organisaatioiden kanssa merkittävä rooli yleisen hyvinvoinnin edellytysten varmistamisessa. Kuntien tehtäviin kuuluu hyvinvointia tukevan elinympäristön, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden sekä niiden laadun varmistaminen. Lisäksi osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokonaisuudet liittyvät läheisesti kuntien toimintaan ja edistävät osaltaan hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi korostuu ennaltaehkäisevän työn kokonaisuus, jota voidaan kohdentaa esimerkiksi alueellisesti tai väestöryhmittäin.

Kaupungin tulee raportoida kaupunginvaltuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja niiden edistämiseksi toteutetuista toimenpiteistä. Lahden kaupungin laaja hyvinvointikertomus laaditaan neljän vuoden välein, valtuustokauden lopussa. Hyvinvointikertomus 2021–2024 on Lahden kaupungin hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Se perustuu vuonna 2022 päivitettyyn kaupunkistrategiaan ja sen pohjalta laadittuun hyvinvointisuunnitelmaan. Hyvinvointikertomus vuosilta 2021–2024 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 3.3.2025 ja se oli kaupunginvaltuuston käsittelyssä 10.3.2025.

Lahden kaupungin suurimmat haasteet hyvinvointikertomuksen 2021–2024 perusteella ovat:

- 1. Mielialaongelmat:** Eri ikäisten mielialaongelmat ovat merkittävä huolenaihe.
- 2. Liikkumattomuus:** Liikkumattomuus eri ikäryhmissä on edelleen ongelma, vaikka liikuntapalveluja on lisätty.
- 3. Päihteiden käyttö:** Päihteiden käyttö on huolestuttavaa, erityisesti nuorten keskuudessa.
- 4. Kiusaaminen ja seksuaalinen häirintä:** Kiusaaminen, seksuaalinen häirintä ja väkivalta lasten ja nuorten keskuudessa ovat lisääntyneet.
- 5. Yksinäisyys:** Yksinäisyyden lisääntyminen ja vähäinen osallistuminen ovat merkittäviä ongelmia.
- 6. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon haasteet:** Kaupungin kyky vastata kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon on heikko.
- 7. Työllisyystilanne ja toimeentulon haasteet:** Vaikeana pysynyt työllisyystilanne ja toimeentulon vaikeudet ovat edelleen merkittäviä ongelmia.

Nämä haasteet vaativat monialaista yhteistyötä ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä hyvinvoinnin parantamiseksi.

Positiiviset havainnot:

1. **Koulutustason nousu:** Lahti on yhä merkittävämpi opiskelu- ja yliopistokaupunki, ja koulutustaso nousee jatkuvasti.
2. **Väestön kasvu ja kansainvälistyminen:** Kaupungin väestö kasvaa ja monikulttuurisuus lisääntyy.
3. **Pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen:** Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt, mikä on positiivinen merkki.
4. **Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuuritarjonta:** Liikunta- ja kulttuuri-palvelut ovat lisääntyneet, mikä edistää asukkaiden hyvinvointia.
5. **Osallistumismahdollisuuksien lisääntyminen:** Asukkaiden osallistumismahdollisuudet ovat parantuneet, mikä lisää yhteisöllisyyttä.

Hyvinvointityö vaatii monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken niin kaupungin organisaation sisällä kuin muiden toimijoiden, kuten hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ennaltaehkäisevään työhön tulee panostaa entistä enemmän.

Päihteiden käytön vähentämiseksi päihdekasvatusta ja nuorten tukipalveluja tulee tehostaa.

Joogatunti Lahden terveystalossa.

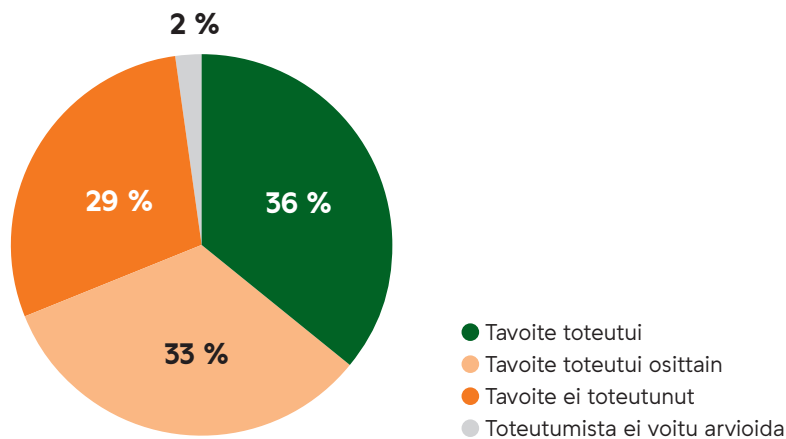

Sinfonia Lahti puistokonsertissa.

4

Tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arvioiminen

Toiminnallisia tavoitteita on asetettu yhteensä 42 kpl vuodelle 2024. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan toiminnallisista tavoitteista toteutui 36 prosenttia. 29 prosenttia jäi toteutumatta ja 33 prosenttia toteutui osittain. Tavoitteiden toteumaraportointi oli olennaisesti puutteellinen 2 prosentin (yksi tavoite) osalta, joten tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tätä tavoitetta ei voitu arvioida lainkaan. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa 20 prosenttia tavoitteista oli sellaisia, joiden toteutumista ei puutteellisten mittareiden vuoksi voitu arvioida lainkaan. Näin ollen edelliseen arviointikertomukseen verrattuna tavoitteiden mittareita ja niiden arvioitavuutta on olennaisesti parannettu.

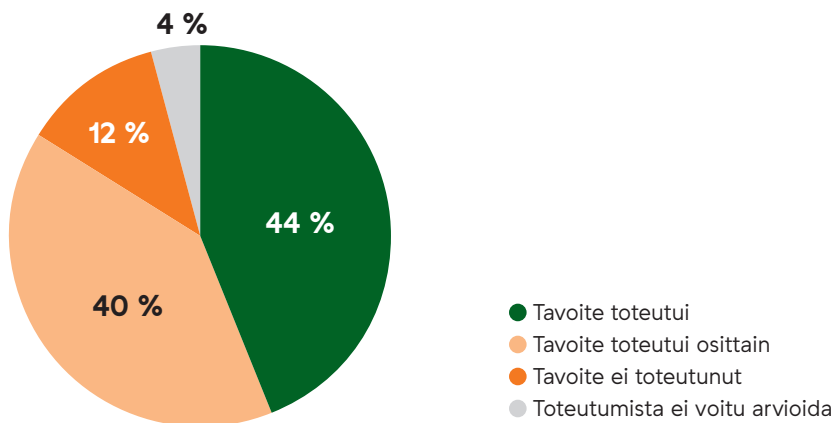
Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan liian moni tavoite jäi toteutumatta tai toteutui vain osittain. Toimintakertomuksessa on annettu optimistinen kuva tavoitteiden saavuttamisesta. Osittain toteutumiseen ei tarkastuslautakunnan mielestä riitä se, että vain hyvin pieni osa asetetuista mittareista on savutettu.

Tarkastuslautakunta antaa kiitosta siitä, että mittarien asettamisessa on tapahtunut edistystä. Yhtä tavoitetta lukuun ottamatta kaikkien tavoitteiden toteutuminen pystyttiin arvioimaan.

4.1 Konsernihallinto

Konsernihallinnolla oli yhteensä 25 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui kymmenen, osittain toteutui 11 ja kolme jäi kokonaan toteutumatta. Yhtä tavoitetta ei voitu arvioida lainkaan puutteellisten toteumatietojen vuoksi.

Arviointi toiminnallisten tavoitteiden eli strategian kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
KONSERNIHALLINTO				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Edistämme uusiutuvia käyttövoimia liikenteessä			X	
Kestävän liikkumisen vuosi 2025, valmistelu			X	
Vauhditamme siirtymistä kestävään energiaan			X	
Yritysyhteistyö ilmasto- ja luontotavoitteissa		X		
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti			X	
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä		X		
OSAAVA LAHTI				
Houkuttelemme uusia yrityksiä, turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet ja systematisoimme kaupungin yritysysteistyötä			X	
Opiskelukaupunkikehittämisen selvitystyö ja toimeenpanosuunnitelma	X			
Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohjauksen ja yhteistyön kehittäminen (Koulutuskeskus Salpaus)	X			
Kansainvälisten palveluiden (International House) konseptointi & kehittäminen vieraskielisten kotoutumisen ja työllistymisen tukemiseksi	X			
Yrittäjyyskasvatus -yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa				X
TE25-uudistus ja koulutusrajapinnan kehittäminen osana työllisyyspalveluita ja uudistuksen valmistelutyötä	X			
Lahden korkeakoulukampuksen ja opiskelija-asuntojen tulevaisuuden suunnitelmien laatiminen			X	
ELÄVÄ LAHTI				
Laadimme tapahtumainfran kehittämissuunnitelman			X	
Laadimme ja otamme käyttöön tapahtumaohjelman toimenpidesuunnitelman			X	
Tarjoamme opiskelijoille ajanviettotiloja keskustaan	X			
HYVINVOIVA LAHTI				
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen			X	
Dialogitaitojen laajentaminen kuntalaisille	X			
HOUKUTTELEVA TYÖNANTAJA LAHTI				
Kirkastamme kaupungin arvot	X			
Vahvistamme yhteisöllisyyttä läpileikkaavalla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella	X			
Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä			X	
Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä		X		
Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi	X			
Laadimme toimenpideohjelman työnantajakuvan kehittämiseksi			X	
Luomme edellytykset TE-24 uudistuksen henkilöstön onnistuneelle siirrolle	X			

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Kestävän liikkumisen vuoden 2025 valmistelun tavoitteena oli, että valmistellaan ilmasto-ohjelmaan kirjattu kestävän liikkumisen vuosi laajassa yhteistyössä. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu, kun valmistelu on aloitettu. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on saavutettu vain osittain, koska asetettua tavoitetasoa ei ole kokonaisuudessaan saavutettu.
- Kestävään energiaan siirtymisen vauhdittamista koskevan tavoitteen mittareina oivat mm. päästövähennykset ja uusiutuvan energian tuotanto. Toimintakertomuksen mittarien toteutumaraportoinnista ilmenee, että mm. aurinkovoimaloiden kaavallisten edellytysten tarkastelu on edennyt odotettua hitaammin. Tarkastuslautakunta katsoo, että toimintakertomuksen tiedoista poiketen tavoite on toteutunut vain osittain.
- Tavoite yritysyhteistyöstä ilmasto- ja luontotavoitteissa on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen ainoana mittarina oli, että innovaatiokilpailu on joko järjestetty tai sitä ei ole järjestetty. Annetun selvityksen mukaan innovaatiokilpailut eivät toteutuneet. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä luontolähtöisesti Luontoaskel terveyteen -ohjelmalla on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Tavoitteen mittarina ollutta lahtelaisten käsitystä luontoposiitivisuudesta ei ole lainkaan selvitetty. Tarkastuslautakunta pitää tavoitetta osittain toteutuneena, koska kaikkia tavoitteen mittaroituja toimenpiteitä ei ole toteutettu.
- Tavoite tapahtumien hiilineutraalisuusedellytysten parantamisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen ainoa mittari oli, että tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri on käytössä niissä tapahtumissa, jotka saavat kaupungilta avustusta. Annetun selvityksen mukaan hiilijalanjälkilaskuri ei ollut käytössä. Myöskään tapahtumalipun käytön edistäminen LSL:n kanssa ei edennyt. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.

- Tavoite yrittäjyyskasvatus -yhteistyöstä yritysten ja järjestöjen kanssa on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Tavoitetasoksi on kirjattu "Yrityskylätoimintaan osallistuu kaikki 6. ja 9. luokat sekä kummiyritys-toimintaa laajennetaan uusiin kouluihin ja yrityksiin. Tuetaan maakunnallisen NYT-alue toimiston (NYT=nuorten yrittäjyys ja talous) perustamista, joka tukee koulujen yritys-kasvatustyötä. Senioriyrittäjyyttä edistetään". Toiminnallisen tavoitteen mittarit toimintakertomuksen mukaan ovat: " Senioriyrittäjyyskurssi Wellamoon toteutettu, kyllä/ei ja NYT-alue toimisto opettajien kumppanina, kyllä/ei". Tarkastuslautakunta katsoo, että asetetuilla mittareilla ei voida mitata tavoitteen tavoitetasoa ja näin ollen tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.
- Tapahtumainfran kehittämissuunnitelmaa koskeva tavoite on toimintakertomuksen mukaan toteutunut. Mittarina oli, että suunnitelma on valmis tai ei ole. Selvityksen mukaan valmistelua on tehty ja suunnitelman odotetaan valmistuvan maaliskuussa 2025. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on toteutunut vain osittain.
- Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä -tavoite on toimintakertomuksessa kirjattu toteutuneeksi. Toiminnallisen tavoitteen mittarina on työhyvinvointikyselyn esihenkilöosiot. Toimintakertomuksen mittarien toteumakuvauksen mukaan sekä esihenkilöosion keskiarvo että kaikki luetellut alakohdat ovat saaneet heikommat arvosanat kuin edellisessä työhyvinvointikyselyssä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden konsernihallinnon palvelualueen tavoitteiden osalta.

Kaikenlainen keskustelu työyhteisössä on tärkeää.

4.1.1 Työhyvinvointia edistävät käytännöt

Kärkihanke: Houkutteleva työnantaja Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä. Työhyvinvointikyselyn vastausprosentti on vähintään 70 ja kehityskeskustelut on käyty 100 prosenttisesti.	Työhyvinvointikyselyyn vastaamisen tavoitetaso saavutettiin. Kehityskeskusteluja ei ole käyty kaikkien työntekijöiden ja esihenkilöiden kanssa. Henkilökohtainen palkitseminen on tavoitteen mukaisesti käytössä.	Tavoitteelle asetetut mittarit ovat toteutuneet vain osittain, kuten toimintakertomuksessa todetaan. Henkilöstön hyvinvointi on lautakunnan mielestä edellytys tehokkaalle palvelutuotannolle.

Työhyvinvointikysely toteutettiin helmikuussa 2024 sekä henkilöstölle että esihenkilöille. Henkilöstön vastausprosentti oli 67 prosenttia ja esihenkilöiden vastausprosentti 87 prosenttia. Kyselyn tulosten perusteella henkilöstön kokemus työhyvinvoinnista on pysynyt varsin hyvällä tasolla. Vaihtelua eri yksiköiden välillä on kuitenkin paljon. Kokonaiskeskiarvo oli 3,87 (3,88 vuonna 2022). Arviointiasteikko oli 1–5, jossa 1 on huonoin ja 5 paras. Henkilöstön kokemuksen mukaan hyvällä työilmapiirillä, työkavereiden tuella ja yhteishengellä on voimaannuttava merkitys työssä. Kiitosta keräsi myös esihenkilötyö sekä johtaminen ja toisaalla taas toivottiin esihenkilön herkempää puuttumista asioihin.

Suositteluindeksi NPS perustuu kysymykseen ”Kuinka todennäköisesti suosittelet Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenillesi tai ystävillesi?”. Henkilöstöltä saatu kokonaisarvosana -6 oli huono. Sen sijaan esihenkilöiltä saatu NPS-tulos 26 oli hyvä.

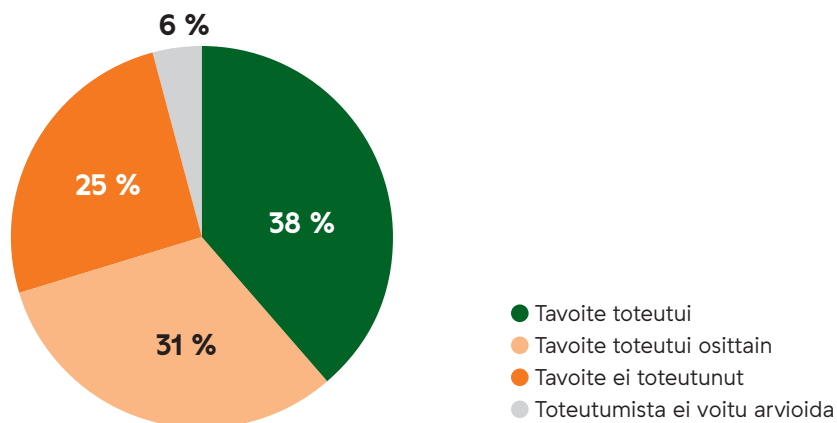
Työhyvinvointikyselyssä henkilöstöstä 21 prosenttia ja esihenkilöistä 10 prosenttia vastasi, että kehityskeskustelua ei ole käyty viimeisen vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta toteaa, että mittaustulosten perusteella työntekijöiden tyytyväisyys on alemmalla tasolla esihenkilöihin nähden. Henkilöstön NPS-suositteluindeksi on huolestuttavan alhainen. Kyselyn perusteella viidesosa työntekijöistä ei ole käynyt kehityskeskustelua esihenkilönsä kanssa viimeisen vuoden aikana. Lautakunta pitää tärkeänä henkilöstön hyvinvoinnin edistämistä, johon kuuluu esimiehen kanssa vuosittain käytävä kehityskeskustelu.

4.2 Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen palvelualueella oli yhteensä 16 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui kuusi, osittain toteutui neljä ja jäi toteutumatta viisi. Yhtä tavoitetta ei voitu arvioida lainkaan puutteellisten toteumatietojen vuoksi.

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
SIVISTYKSEN PALVELUALUE				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Kestävän liikkumisen vuosi 2025, valmistelu			X	
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti: Luontoaskel terveyteen –ohjelman toteutus			X	
Lisäämme koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta	X			
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.		X		
OSAAVA LAHTI				
IB-lukio kaksisarjaiseksi, Englanninkielinen opintopolku –selvitys		X		
Yrittäjyyskasvatus -yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa				X
ELÄVÄ LAHTI				
Kehitämme Lahtea yhdessä asukkaiden ja toimijoiden kanssa sekä lisäämme osallistumismahdollisuuksia	X			
Varmistamme elävät ja vetovoimaiset kulttuuripalvelut		X		
HYVINVOIVA LAHTI				
Yhdistäsyhteistyön tiivistäminen	X			
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen			X	
Dialogitaitojen laajentaminen kuntalaisille	X			
Nuorten päihdekäyttö vähenee ja mielenterveys paranee.		X		
HOUKUTTELEVA TYÖYHTEISÖ LAHTI				
Kirkastamme kaupungin arvot	X			
Vahvistamme yhteisöllisyyttä läpileikkaavalla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella	X			
Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä		X		
Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä			X	

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Kestävän liikkumisen vuoden 2025 valmistelun tavoitteena oli, että valmistellaan ilmasto-ohjelmaan kirjattu kestävän liikkumisen vuosi laajassa yhteistyössä. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu, kun valmistelu on aloitettu. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on saavutettu vain osittain, koska asetettua tavoitetasoa ei ole kokonaisuudessaan saavutettu.
- Tavoite asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä luontolähtöisesti Luontoaskel terveyteen -ohjelmalla on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Tavoitteen mittarina ollutta lahtelaisten käsitystä luontopositiivisuudesta ei ole lainkaan selvitetty. Tarkastuslautakunta pitää tavoitetta osittain toteutuneena, koska kaikkia tavoitteen mittaroituja toimenpiteitä ei ole toteutettu.
- Tavoite tapahtumien hiilineutraalisuusedellytysten parantamisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen ainoa mittari oli, että tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri on käytössä niissä tapahtumissa, jotka saavat kaupungilta avustusta. Annetun selvityksen mukaan hiilijalanjälkilaskuri ei ollut käytössä. Myöskään tapahtumalipun käytön edistäminen LSL:n kanssa ei edennyt. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole näin ollen lainkaan toteutunut.
- Tavoite IB-lukion kaksisarjaisuudesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Samanaikaisesti toimintakertomuksessa mittarin toteumissa ja tehdyissä toimenpiteissä on kirjattu, että kaksisarjaisuus ei toteutunut. Toimintakertomuksen mukaan kaksisarjainen opetus olisi mahdollista käynnistää syksyllä 2025, mikäli lisämäärärahaa saadaan vuodesta 2026 alkaen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.
- Tavoite yrittäjyyskasvatus -yhteistyöstä yritysten ja järjestöjen kanssa on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Tavoitetasoksi on kirjattu "Yrityskylätoimintaan osallistuu kaikki 6. ja 9. luokat sekä kummiyrittöystoimintaa laajennetaan uusiin kouluihin ja yrityksiin. Tuetaan maakunnallisen NYT-alue toimiston perustamista, joka tukee koulujen yrityskasvatustyötä. Senioriyrittäjyyttä edistetään". Toiminnallisen tavoitteen mittarit toimintakertomuksen mukaan ovat: "Senioriyrittäjyyskurssi Wellamoon toteutettu, kyllä/ei ja NYT-alue toimisto opettajien kumppanina, kyllä/ei". Tarkastuslautakunta katsoo, että asetetuilla mittareilla ei voida mitata tavoitteen tavoitetasoa, joten tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.
- Tavoite elävien ja vetovoimaisten kulttuuripalvelujen varmistamisesta on toimintakertomuksen mukaan osittain toteutunut. Toimintakertomuksen mukaan tavoitteena oli, että yleisömäärät kaupunginteatterissa, museoissa sekä kaupunginorkesterin konserteissa lisääntyvät vuoden 2023 tasosta. Sekä museoiden että kaupunginteatterin kävijämäärät ovat selvästi laskeneet, näin ollen tarkastuslautakunta katsoo, että tavoite ei ole edes osittain toteutunut.
- Nuorten päihdekäyttö vähenee ja mielenterveys paranee -tavoite on toimintakertomuksen mukaan toteutunut. Mittareina olevat laittomien huumeiden kokeilu 8–9 luokka, lukio ja AOL (ammatillinen oppilaitos) sekä sekä tosi humalassa kerran kuukaudessa 8–9 luokka, lukio ja AOL ovat molemmat lisääntyneet vertailujaksolla. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut edes osittain.
- Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä -tavoite on toimintakertomuksessa kirjattu toteutuneeksi. Toiminnallisen tavoitteen mittarina on työhyvinvointikyselyn esihenkilöosiot. Toimintakertomuksen mittarien toteumakuvauksen mukaan sekä esihenkilöosion keskiarvo että kaikki luetellut alakohdat ovat saaneet heikommat arvosanat kuin edellisessä työhyvinvointikyselyssä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden sivistyksen palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.2.1 Elävät ja vetovoimaiset kulttuuripalvelut

Kärkihanke: Elävä Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Elävien ja vetovoimaisten kulttuuripalvelujen varmistaminen ja niiden pitäminen kaupungin veto- ja pitovoimatekijöinä kasvattamalla yleisömäärät vuoden 2023 tasosta sekä pitämällä vähintään entisen tasoiset laadukkaat ja monipuoliset kulttuuripalvelut.	Kaupunginteatterin koko vuoden katsojamäärä jäi tavoitteesta. Kaupunginmuseon kävijämäärä jäi tavoitteesta vuonna 2024. Kaupunginorkesterin kuulijaluvut kasvoivat vuonna 2024.	Tavoite ei toteutunut, koska yleisömäärät laskivat vuoden 2023 tasosta. Entisen tasoisten laadukkaiden ja monipuolisten kulttuuripalvelujen tasoa ei voida mitata, koska tavoitteelle ei ole asetettu mittareita.

Kaupunginteatterin yleisömäärä vuonna 2024 oli 49 136 (59 595 vuonna 2023). Yleisömäärä laski vuoden 2023 tasosta 17,5 prosenttia. Kaupunginteatterin markkinointia on kehitetty ja näkyvyyttä lisätty. Esitysaikoja on aikaistettu ja niiden kesto on rajattu. Ensi-iltoja oli kahden aiemman vuoden mukaisesti seitsemän. Esityskertoja oli 248 kpl, joka on 37 kpl vähemmän kuin vuonna 2023. Tulot per katsoja olivat 25,76 euroa (ei sisällä kaupungin toiminta-avustusta eikä teatterin valtionosuutta). Toimintakertomuksen mukaan uudistuksilla on ollut positiivisia vaikutuksia, vaikka tavoitetta ei saavutettu.

Museoissa näyttelykäyntejä oli yhteensä 127 158 vuonna 2024 (136 750 vuonna 2023), ne laskivat yhteensä noin seitsemällä prosentilla, joka on sinällään paljon, kun otetaan huomioon, että vuonna 2023 Historiallinen museo oli suljettuna. Eniten laskua kävijämäärissä oli Malvassa, jossa näyttelykäyntejä oli 63 016 vuonna 2024. Se on 32 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2023. Mastolan ja Hiihtomuseon näyttelykäynnit pysyivät vuoden 2023 tasolla.

Kaupunginorkesteri ylitti lipunmyyntitavoitteen vuonna 2024, joka on merkittävä onnistuminen markkinoinnin ja ohjelmistovalintojen suhteen. Kuulijoita oli yhteensä 73 038 vuonna 2024 (47 017 vuonna 2023), joka on yli 55 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kaupunginorkesterilla oli myös kansainvälistä näkyvyyttä vuonna 2024. Orkesterilla oli tammikuussa loppuunmyyty konsertti Amsterdamin Concertgebowssa ja Sibelius-festivaalille osallistui vierailijoita 22 maasta.

Kaupungin kulttuurilaitoksista ainoastaan orkesteri onnistui saavuttamaan sille asetetut toiminnalliset tavoitteet, kävijämäärä ylitti vuoden 2023 tason ja kansainvälistä näkyvyyttäkin oli. Teatterin ja museon kohdalla tavoitteen mukaisia kävijämääriä ei saavutettu, eikä kansainvälistä näkyvyyttä tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella ollut.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin kulttuurilaitoksista ainoastaan kaupunginorkesteri on kyennyt kasvattamaan kävijämääriään vuonna 2024. Erityisesti Malvan kävijämäärien putoaminen huolestuttaa tarkastuslautakuntaa.

4.2.2 Nuorten päihdekäyttö vähenee ja mielenterveys paranee

Kärkihanke: Hyvinvoiva lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Vahvistaa yhtenäisten ja vaikuttavien toimintamallien mukaista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa. Tosi humalassa kerran kuukaudessa olevien määrä vähenee. Laittomien huumeiden kokeilut vähenevät.	Perusopetuksen 4.–9. luokkalaisten järjestettiin oppitunnit sähkö tupakasta (vape) ja nikotiinipusseista. Opetussuunnitelmaa on käyty läpi päihde- ja pelikasvatuksen osalta. Hyvinvoiva Lahden -työryhmä ohjaa kaupungissa tehtävää ehkäisevää työtä. Valtakunnallista kouluterveyskyselyä ei toteutettu vuonna 2024.	Tavoite ei toteutunut, koska mittareihin asetettuja tavoitteita ei saavutettu. Erityisesti 2. asteen ammatillisten opiskelijoiden huume kokeilut sekä alkoholin käyttö ovat huolestuttavalla tasolla.

Lahden kaupungin hyvinvointikertomuksen 2021-2024 mukaan lasten ja nuorten päihteiden käyttö on ollut kasvussa viime vuosina. Erityisesti alkoholin käyttö ja laittomien huumeiden kokeilut ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa. Päihteiden käyttö alkaa usein varhaisessa teini-ikässä ja siihen liittyy monia sosiaalisia sekä terveydellisiä riskejä.

Nuorten alkoholin käyttö on lisääntynyt, ja yhä useampi nuori ilmoittaa juovansa säännöllisesti. Vuonna 2023 tehdyssä kyselyssä 15-17-vuotiaista nuorista 35 prosenttia ilmoitti käyttäneensä alkoholia viimeisen kuukauden aikana. Kannabiksen käyttö on myös yleistynyt. Vuonna 2023 noin 20 prosenttia 15-17-vuotiaista nuorista ilmoitti kokeilleensa kannabista. Myös muiden päihteiden, kuten tupakkatuotteiden ja nuuskan, käyttö on yleistä nuorten keskuudessa.

Päihteiden käytön taustalla on monia tekijöitä, kuten sosiaalinen paine, mielenterveysongelmat ja perhetilanteet. Nuorten päihteiden käyttöön vaikuttavat myös ympäristötekijät, kuten kouluympäristö ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet.

Päihteiden käyttö voi aiheuttaa vakavia terveysongelmia, kuten riippuvuutta, fyysisiä sairauksia ja mielenterveysongelmia. Päihteitä käyttävän nuoren koulumenestys voi heikentyä ja päihteiden käyttö voi johtaa koulunkäynnin keskeytymiseen. Päihteiden käyttö voi johtaa sosiaaliseen eristytymiseen ja vaikeuksiin ihmissuhteissa.

Lahden kaupunki on toteuttanut useita toimenpiteitä lasten ja nuorten päihteiden käytön ehkäisemiseksi. Kouluissa ja nuorisotiloissa järjestetään säännöllisesti päihdevalistusta ja -koulutusta. Nuorille ja heidän perheilleen tarjotaan matalan kynnyksen tukipalveluita, kuten keskusteluapua ja vertaistukea. Kaupunki tekee yhteistyötä eri viranomaisien ja järjestöjen kanssa päihteiden käytön ehkäisemiseksi.

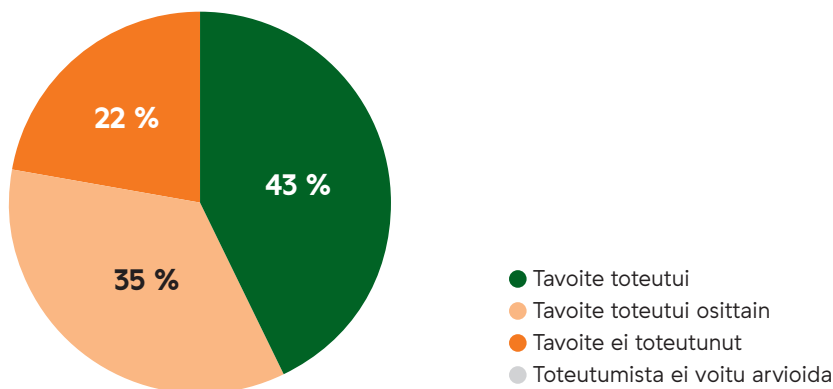
Lasten ja nuorten päihteiden käyttö on tarkastuslautakunnan mielestä huolestuttava ilmiö Lahdessa. Päihteiden käyttö nuorten keskuudessa on monimutkainen ongelma, joka vaatii monialaista yhteistyötä ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

On tärkeää, että kaupunki jatkaa ennaltaehkäisevää työtä ja tukipalveluiden kehittämistä, jotta nuoret saavat tarvitsemansa tuen ja tiedon päihteiden käytön haittavaikutuksista.

4.3 Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaupunkiympäristön palvelualueella oli yhteensä 23 toiminnallista tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui viisi, toteutui osittain kymmenen ja jäi toteutumatta kahdeksan.

Arviointi kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisesta	Kyllä	Ei	Osittain	Ei voida arvioida
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE				
HIILINEUTRAALI LAHTI				
Edistämme uusiutuvia käyttövoimia liikenteessä (sähkö, vety, kaasut).			X	
Vähäpäästöisen, esteettömän ja kilpailukykyisen joukkoliikenteen kehittäminen		X		
Kestävän liikkumisen vuosi 2025, valmistelu			X	
Vauhditamme siirtymistä kestäväan energiaan.			X	
Kaupunki-infran suunnittelun sekä kaupunki-infran rakentamisen CO ₂ -päästölaskennan kehittäminen.		X		
Kaavoitamme rakennushankkeita, joissa yhdistämme uudella tavalla hiilineutraaliin rakentamiseen viherrakentamisen	X			
Luomme maa-ainesten kiertotalouden toimintamallin periaatteet ja valmistelemme maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palvelukokonaisuuden hankinnan.			X	
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti: Luontoaskel terveyteen –ohjelman toteutus.			X	
Parannamme tapahtumien hiilineutraaliusedellytyksiä.		X		
OSAAVA LAHTI				
Houkuttelemme uusia yrityksiä, turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet ja systematisoimme kaupungin yritysysteistyötä.			X	
Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen asuin- ja yritystonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajänteellä		X		
Pippon alueen III-vaiheen käynnistäminen		X		
ELÄVÄ LAHTI				
Kehitämme keskustaa			X	
Edistämme monitoimiareenan toteutusta		X		
Vauhditamme hotelli-investointeja		X		
HYVINVOIVA LAHTI				
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen			X	
Dialogitaitojen laajentaminen kuntalaisille	X			
Kunnossapitokalusto Lahden karttapalveluun			X	
Katu- ja kaupunkivihreän laajempi huomioiminen suunnittelussa ja infran rakentamisessa	X			
HOUKUTTELEVA TYÖYHTEISÖ LAHTI				
Kirkastamme kaupungin arvot	X			
Vahvistamme yhteisöllisyyttä läpileikkaavalla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella	X			
Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä			X	
Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä		X		

Toimintakertomuksen toteumatiedoista poikkeavat arviot

- Vähäpäästöisen, esteettömän ja kilpailukykyisen joukkoliikenteen kehittämistä koskevan tavoitteen on toimintakertomuksessa ilmoitettu toteutuneen osittain. Tavoitteen mittarina oli matkustajamäärien ja lipputulojen kasvattaminen 10 prosenttia yli koronapandemiaa edeltäneen tason sekä päästöttömien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen lisääminen. Matkustajamäärät kasvoivat 6 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Sähkökaluston osuus laski puretun liikennöintisopimuksen vuoksi. Päästöttömien autojen osuus kasvaa vuonna 2025 ja 2026. Tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoitetta saavutettu edes osittain, koska tavoitteen mittarit eivät toteutuneet.
- Kestävän liikkumisen vuosi 2025 valmistelun tavoitteena oli, että valmistellaan ilmasto-ohjelmaan kirjattu kestävän liikkumisen vuosi laajassa yhteistyössä. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu, kun valmistelu on aloitettu. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on saavutettu vain osittain, koska asetettua tavoitetasoa ei ole kokonaisuudessaan saavutettu.
- Kestävään energiaan siirtymisen vauhdittamista koskevan tavoitteen mittareina olivat mm. päästövähennykset ja uusiutuvan energian tuotanto. Toimintakertomuksen mittarien toteutumaraportoinnista ilmenee, että mm. aurinkovoimaloiden kaavallisten edellytysten tarkastelu on edennyt odotettua hitaammin. Tarkastuslautakunta katsoo, että toimintakertomuksen tiedoista poiketen tavoite on toteutunut vain osittain.
- Tavoite kaupunki-infran suunnittelun sekä kaupunki-infran rakentamisen CO₂-päästölaskennan kehittämisestä on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Mittarina oli kaupunki-infran suunnittelutoimeksiannot, jotka sisältävät ilmastovaikutusten arvioinnin. Näitä oli toteumatietojen mukaan yksi kappale. Toisena mittarina olivat urakkahankinnat, joiden hankintakriteereihin sisältyy vähähiilisyys. Näitä ei toteumatietojen mukaan ollut yhtään. Tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoite ole toteutunut lainkaan.
- Tavoitteena oli luoda maa-ainesten kiertotalouden toimintamallin periaatteet ja valmistella maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palvelukokonaisuuden hankinta. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu osittain. Mittarina oli, että toimintamallin tavoitteet ja periaatteet on dokumentoitu ja maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palvelukokonaisuus on käytettävissä. Toteumaraportoinnin mukaan toimintamallia ei ole luotu eikä palvelukokonaisuuden hankintaa toteutettu. Tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoite ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä luontolähtöisesti Luontoaskel terveyteen -ohjelmalla on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Tavoitteen mittarina ollutta lahtelaisten

käsitystä luontoposiitiivisuudesta ei ole lainkaan selvitetty. Tarkastuslautakunta pitää tavoitetta osittain toteutuneena, koska kaikkia tavoitteen mittaroituja toimenpiteitä ei ole toteutettu.

- Tavoite tapahtumien hiilineutraalisuusedellytysten parantamisesta on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen ainoa mittari oli, että tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri on käytössä niissä tapahtumissa, jotka saavat kaupungilta avustusta. Annetun selvityksen mukaan hiilijalanjälkilaskuri ei ollut käytössä. Myöskään tapahtumalipun käytön edistäminen LSL:n kanssa ei edennyt. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite monipuolisen asuin- ja yritystonttitarjonnan riittävyyden varmistamisesta pitkällä aikajännteellä on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Tavoitteen mittareina olivat tonttituotannon toteutusohjelman valmistuminen, Lahden yritysalueen yleissuunnitelmatasoisen tarkastelun laatiminen ja johtopäätökset sekä Pippon alueen asemakaavan lainvoimaisuus ja suunnittelun käynnistyminen. Annetun selvityksen mukaan mikään mittareista ei ole toteutunut. Tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoite ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite Pippon alueen III-vaiheen käynnistämisestä on toimintakertomuksen mukaan toteutunut osittain. Mittareina olivat asemakaavan eteneminen ehdotusvaihteeseen ja valmistuneet esirakentamisen urakkaohjelmat ja suunnittelun kilpailutusvalmius. Annetun selvityksen mukaan mittarit eivät ole toteutuneet. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.
- Keskustan kehittämistä koskevan tavoitteen mittareina olivat keskustavision hyväksyminen ja keskustavision toimenpideohjelman laatiminen. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on toteutunut. Annetun selvityksen mukaan keskustavision on hyväksytty, mutta toimenpideohjelma on vielä valmistelussa. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on toteutunut vain osittain.
- Monitoimiareenan toteutuksen edistämistä koskevalle tavoitteelle oli asetettu kaksi mittaria: Areenan paikka on lukittu ja kaavaselvitystyö on käynnistetty. Kumpikaan mittareista ei ole toteutunut. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu osittain. Tarkastuslautakunta katsoo, ettei tavoite ole toteutunut lainkaan.
- Hotelli-investointien vauhdittamista koskevalla tavoitteella oli asetettu kaksi mittaria: Kaavalliset ja rakenteelliset reunaehdot sijoitukselle on selvitetty sekä operaattori- ja investorikartoitus laadittu. Toimintakertomuksen selvityksen mukaan vasta keskustelu asiasta on alkanut. Mittarit eivät ole toteutuneet. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on saavutettu osittain. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite ei ole toteutunut lainkaan.
- Tavoite kunnossapitokaluston seurantatiedon saamisesta karttapalveluun on toimintakertomuksen mukaan toteutunut. Toimintakertomuksen mukaan tämä on toteutunut talvikunnossapidon osalta mutta ei vielä esim. hiekanpoiston ja nurmenleikkauksen osalta. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoite on toteutunut vain osittain.
- Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä -tavoite on toimintakertomuksessa kirjattu toteutuneeksi. Toiminnallisen tavoitteen mittarina on työhyvinvointikyselyn esihenkilöosiot. Toimintakertomuksen mittarien toteumakuvauksen mukaan sekä esihenkilöosion keskiarvo että kaikki luetellut alakohdat ovat saaneet heikommat arvosanat kuin edellisessä työhyvinvointikyselyssä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Jäljempänä on tarkempaa arviointia eräiden kaupunkiympäristön palvelualueen tavoitteiden osalta.

4.3.1 Pippon alueen rakentuminen

Kärkihanke: Osaava Lahti

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Pippon alueen III-vaiheen asemakaavan laadinta on edennyt ehdotusvaiheeseen. Esirakentamisen urakkaohjelma on tehty ja suunnitelma on kilpailutusvalmis.	Pippon II-vaiheen asemakaava on edennyt ehdotusvaiheeseen. III-vaiheen asemakaavan luonnosvaiheen kuuleminen on pidetty. Valmistelu jatkuu vuoden 2025 aikana.	Tavoite ei ole toteutunut, kun mittareita ei ole miltään osin saavutettu. Fazerin tehdashankkeen epävarmuus on hidastanut alueen suunnittelua ja rakentumista.

Lahden kaupunki on odottanut ja odottaa Fazerin suklaatehdashankkeen lopullista investointipäätöstä. Fazeria varten esirakennetulle Pippon alueen teollisuustontille mietitään korvaavaa käyttöä vasta, jos yhtiö päättää vetäytyä investoinnista.

Fazer ilmoitti vuonna 2024 jäädyttäneensä jo pitkälle suunnitellun tehdashankkeen hallituksen suunnitteleman makeisten ja suklaan arvonlisäveron korotuksen vuoksi. Lahden kaupunginhallitus päätti 3.2.2025 lähettää maan hallitukselle vetoituksen arvonlisäveron korotuksesta luopumiseksi. Lausunnossaan kaupunki totesi, että aiottu suklaan ja makeisten arvonlisäverokorotus on jo aiheuttanut Fazerin 750 miljoonan euron investointihankkeen keskeyttämisen Lahdessa. Uuden tehdashankkeen laskennallisesti arvioidut työllisyysvaikutukset ovat rakentamisen osalta noin 7 000 henkilötyövuotta ja toiminnan aikaiset työllisyysvaikutukset 900–1 800 henkilötyövuotta riippuen tehtaan synnyttämien suorien työpaikkojen määrästä. Kaupunginhallitus totesi vetoomuksessaan, että asialla on hyvin suuri merkitys Lahden kaupungin viheliäisen korkean työttömyysasteen kannalta.

Valtionvarainministeri ilmoitti 4.3.2025 hallituksen päättäneen luopua kehysriihessä huhtikuussa 2024 sovitusta makeisten ja suklaan alv-korotuksesta. Välittömästi tämän jälkeen Fazer lähetti tiedotteen, jossa yhtiö kiittää hallitusta ja kertoo, että Lahden tehtaan investointiprosessi etenee jälleen. Yhtiö ilmoitti käyttäneensä tehdashankkeen suunnitteluun jo toistakymmentä miljoonaa euroa. Fazer ilmoitti tekevänsä investointipäätöksen nopeimmillaan vielä kevään 2025 aikana.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lahteen rakennettavan Fazerin makeistehtaan toteutumisenäkymät ovat taas valoisammat. Monet tahot ovat olleet vaikuttamassa suunnitellun arvonlisäveron korotuksen perumiseksi. Lahden kaupungin virkajohto ja kaupunginhallitus ovat toteuttaneet kaupungin edunvalvontaa pontevasti asian puolesta.

Koululaiset tutustumassa Hiihtomuseoon.

5

Tarkastuslautakunnan muut havainnot ja arviot

5.1 Kaupungin talous

Vuosi 2024 oli Lahden kaupungin taloudenpidossa aiempia vuosia heikompi, mikä oli tiedossa jo pitkään. Tilinpäätös osoittaa 9,8 milj. euron negatiivista tulosta. Alkuperäisessä talousarviossa vuoden 2024 tulos oli -55,1 milj. euroa. Talousarviota muutettiin vuoden varrella ja vielä syksyllä 2024 alijäämää ennustettiin kertyvän 25 milj. euroa. Vaikka tilinpäätös on tulokseltaan huono, on se kuitenkin jo viidentenä vuotena peräkkäin selvästi parempi, kuin talousarviosta päätettäessä ennakoitiin. On hyvä, että tulos muuttuu parempaan suuntaan. **Tarkastuslautakunta edellyttää parempaa tarkkuutta talousarvion laadintaan.**

Kaupunki käynnisti viime vuonna talouden tasapaino-ohjelman vuosille 2025–2027. Tavoitteena on tasapainottaa taloutta 50 miljoonalla eurolla vuoteen 2027 mennessä. Tasapainotus tapahtui etupainotteisesti jo vuonna 2024. Menoissa saatiin säästöjä talousarvion nähden 24,2 milj. euroa. Säästöjä kertyi mm:

- käyttösunnitelmien tarkistamisesta (karsittiin palvelutuotantoa)
- henkilöstökuluista (avoimia tehtäviä ei täytetty)
- investointien lykkäämisestä
- sähkön hinnan laskusta

Tulot kasvoivat 12 milj. euroa talousarvioon nähden. Arvioitua enemmän kertyi mm:

- maanvuokratuloja
- maahanmuuttajakorvauksia
- projektirahoitusta
- myyntivoittoja (mm. Tikkulan rakennus)
- valtioapuja (TE-uudistus)

Rahoitustuotot- ja kulut -erästä saatiin talousarvioon nähden noin 8 milj. euron positiivinen vaikutus korkotason muutoksen ansiosta. Verotulot ja valtionosuudet ylittyivät molemmat noin 1 milj. euroa talousarvioon nähden.

Talousarvion valmistelijat ovat saaneet kritiikkiä siitä, että tilinpäätökset ovat koko valtuustokauden ajan olleet selvästi talousarviota parempia. Eroja on perusteltu sillä, että valtuustokauden aikana on ollut poikkeuksellisen paljon suuria ja osin ennakoimattomia tapahtumia, jotka ovat vaikuttaneet talous-suhdanteisiin ja vuosituloksiin. Saatujen selvitysten mukaan näitä ovat olleet:

- koronapandemia
- Sote-uudistus
- Ukrainan sota
- TE-uudistus
- rakennusten myyntivoitot

Tarkastuslautakunta on listannut 12 suurimman kaupungin tilinpäätösten tulokset ja alkuperäisten talousarvioiden tulokset. Myös muiden suurten kaupunkien tulokset poikkeavat enemmän tai vähemmän talousarviosta ja Vantaata lukuun ottamatta kaikilla parempaan suuntaan. Helsingissä, Espoossa ja Lahdessa on euromääräisesti suurimmat tulosparannukset alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Vuosi 2024	Tulos milj. €, alkup. TA	Tulos milj. €, toteutunut	Poikkeama, milj. €
Espoo	54,7	105,0	+50,3
Helsinki	212,1	336,0	+123,9
Joensuu	-18,3	3,7	+22,0
Jyväskylä	-7,7	5,9	+13,6
Kouvola	-10,4	-2,5	+7,9
Kuopio	-20,5	-6,9	+13,6
Lahti	-55,1	-9,8	+45,3
Oulu	-30,5	5,9	+36,4
Pori	-16,9	-8,5	+8,4
Tampere	152,6	172,6	+20,0
Turku	-26,1	6,4	+32,5
Vantaa	-6,2	-58,8	-52,6

Vuosi 2024 oli Lahdelle valtuustokauden ensimmäinen miinusmerkkinen tulos. Kaupungin taseessa on ylijäämiä vuoden 2024 tulos huomioiden nyt noin 245 milj. euroa. Taseen ylijäämä kasvoi valtuustokauden aikana yli 70 milj. euroa. Ylijäämät antavat puskuria tuleville vuosille. Vuoden 2024 talousarviota valmisteltaessa varoiteltiin, että ilman rakenteellisia muutoksia taseen ylijäämät on käytetty neljässä vuodessa. Tämä uhkakuva ei kuitenkaan näyttäisi käyvän toteen.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden takaisessa arviointikertomuksessaan, että *kaupungin talous on vielä kohtuullisen vakaalla pohjalla*. Lautakunta katsoi, että *kaavailtu tulojen lisääminen omaisuutta myymällä ei ole kestävä ratkaisu kaupungin taloudenpitoon*. Kuntatalouteen vaikuttavat monet seikat ja kehitystä on lautakunnan mielestä syytä seurata pidemmällä aikavälillä. Omaisuuden myyntiä tulee harkita vasta sitten, jos se osoittautuu tarpeelliseksi.

Nyt vuoden 2024 tilinpäätöksen valmistuttua voidaan todeta, että tarkastuslautakunnan vuoden takainen arvio oli oikeaan osunut.

Suurten kaupunkien tilinpäätöslukujen vertailu

Lahden kaupungin arviointikertomukseen on perinteisesti sisältynyt Suomen 12 suurimman kaupungin tilinpäätöslukujen vertailu. Lahden tarkastustoimi pyytää tilinpäätöstiedot ao. kaupungeilta, jotka myös voivat käyttää näitä vertailutietoja arviointikertomuksissaan.

Asukasmäärän kehitys

Asukasmäärä Lahdessa lisääntyi hieman edellisvuotta enemmän ja oli samaa tasoa, kuin Joensuussa. Väestökasvu on kuitenkin edelleen vaatimatonta asukasluvultaan lähinnä samankokoisiin verrokkikau-punkeihin, kuten Kuopioon ja Jyväskylään nähden.

	Asukasluku 31.12. 2024	Muutos
Espoo	321 030	7 010
Helsinki	684 589	9 626
Joensuu	78 743	681
Jyväskylä	149 269	1 523
Kouvola	78 399	-481
Kuopio	125 668	1 647
Lahti	121 383	690
Oulu	216 194	1 543
Pori	83 316	199
Tampere	260 358	5 308
Turku	206 035	4 172
Vantaa	251 405	3 960

Tulos ja vuosikate

Vuonna 2024 tulos heikkeni kaikissa suurissa kaupungeissa Tamperetta ja Jyväskylää lukuun ottamatta. Tampereen hyvä tulos oli vesiliiketoiminnan yhtiöittämisen ansiota. Ilman liiketoimintakauppaa Tampe-reen tulos olisi ollut -31,7 milj. euroa. Suurista kaupungeista positiivisen tuloksen tekivät Espoo, Helsinki, Joensuu, Jyväskylä, Oulu, Tampere ja Turku. Espoossa tulosta paransivat ennen kaikkea 60 milj. euron rahoitustuotot, jotka toteutuivat lähes 40 milj. euroa talousarviota parempana.

Asukasta kohti lasketuissa vuosikatteissa (euroa/asukas) ovat vuodesta toiseen Helsinki ja Espoo kärjessä selvästi muita edellä. Lahti sijoittuu tällä tunnusluvulla vertaillen keskivaiheille.

	Vuosikate milj. €			Tulos milj. €		
	2024	Muutos	€/asukas	2024	Muutos	€/asukas
Espoo	306,9	-147,4	956	105,0	-156,7	327
Helsinki	715,6	-99,0	1 045	336,0	-100,7	491
Joensuu	41,2	-17,1	523	3,7	-17,2	47
Jyväskylä	64,1	2,2	429	5,9	3,6	40
Kouvola	24,2	-23,3	309	-2,5	-22,2	-32
Kuopio	50,7	-5,9	403	-6,9	-9,2	-55
Lahti	46,4	-48,3	382	-9,8	-51,0	-81
Oulu	96,9	-2,7	448	5,9	-5,6	27
Pori	22,8	-23,3	274	-8,5	-20,8	-102
Tampere	109,0	-79,0	419	172,6	117,3	663
Turku	66,8	-29,8	324	6,4	-24,0	31
Vantaa	58,8	-103,2	234	-58,8	-108,9	-234

Kaupunkien lainamäärä

Lahden kaupungin asukasta kohti laskettu lainamäärä on suurista kaupungeista edelleen korkein. Tätä selittävät osaltaan konserniyhtiöille välitetyt lainat. Positiivista on se, että lainamäärä Lahdessa ja erityisesti Lahti-konsernissa on edelleen vähentynyt edellisvuoteen nähden. Asukaskohtaisissa konsernilainoissa ovat Lahtea edellä vain Espoo, Helsinki ja Tampere, joiden lainamäärä on kaupunkien voimakas kehitys ja investoinnit huomioiden ymmärrettävä. **Lahden konsernilainat eivät enää ole merkittävästi suuremmat kuin muissa vertailukaupungeissa. Lahden ja Lahti-konsernin lainamäärät ovat kaupungin kasvukehitykseen nähden edelleen liian korkeat.**

	Kaupungin lainat milj. €			Konsernilainat milj. €		
	2024	Muutos	€/asukas	2024	Muutos	€/asukas
Espoo	911,8	-36,0	2 840	3 782,6	-71,4	11 783
Helsinki	1 056,0	-3,0	1 543	8 036,0	832,0	11 738
Joensuu	252,5	29,1	3 207	481,6	20,3	6 116
Jyväskylä	365,1	20,4	2 446	914,1	26,1	6 124
Kouvola	311,6	12,6	3 975	470,2	27,8	5 998
Kuopio	597,6	55,1	4 755	1 012,3	88,3	8 055
Lahti	670,2	-74,1	5 521	1 051,4	-85,3	8 662
Oulu	677,6	10,2	3 134	904,2	-20,7	4 182
Pori	364,6	36,5	4 376	536,1	-12,8	6 435
Tampere	943,6	89,9	3 624	2 488,8	253,1	9 559
Turku	925,9	62,6	4 494	1 763,1	166,3	8 557
Vantaa	861,2	69,6	3 426	2 101,0	218,0	8 357

Lahden konsernilainoja ovat kasvattaneet mm. voimalaitosinvestoinnit.

Nettovarallisuusasema

Kuntien taloudellista tilannetta arvioidaan varsin yleisesti niiden velkamäärän mukaan. Lyhytaikaisia lainoja käyttämällä rahavarat voidaan pitää varsin pieninä, millä on alentava vaikutus velkamääriin. Sama vaikutus on, kun kunnat hankkivat omassa käytössä olevia tiloja vuokraamalla tai elinkaarisopimuksilla. Näistä syistä pelkkä velkamäärä ei välttämättä anna oikeaa kuvaa kunnan taloudellisesta tilanteesta. Rahoitusarvopaperit voidaan rinnastaa rahavaroihin, koska ne ovat helposti muutettavissa rahavaroiksi. Jäljempänä olevassa taulukossa edellä mainitut tekijät on yhdistetty ja lopputulos osoittaa näillä tekijöillä syntyvän nettovarallisuusaseman.

31.12.2024 milj. €	Rahat ja pankki- saamiset	Leasing ym. vastuut	Rahoitus- arvopaperit	Kaupungin lainat	Yhteensä	Yhteensä €/asukas
Espoo	126,0	695,7	1 119,9	911,8	-361,6	-1 126,4
Helsinki	235,8	659,6	726,7	1 056,0	-753,1	-1 100,1
Joensuu	5,8	43,5	110,4	252,5	-179,7	-2 282,7
Jyväskylä	9,4	52,6	0,0	365,1	-408,3	-2 735,3
Kouvola	0,1	49,1	33,3	311,6	-327,3	-4 174,8
Kuopio	125,2	93,9	0,0	597,6	-566,3	-4 506,3
Lahti	72,5	231,2	147,5	670,2	-681,4	-5 613,6
Oulu	172,8	179	81,1	677,6	-602,7	-2 787,8
Pori	0,5	148,0	1,0	364,6	-511,1	-6 134,5
Tampere	51,0	387,7	25,4	943,6	-1254,9	-4 819,9
Turku	26,0	55,1	50,2	925,9	-904,8	-4 391,5
Vantaa	60,1	396,2	0,1	861,2	-1197,2	-4 762,0

Edellä oleva laskelma antaa kaupunkien taloudesta hieman paremman kuvan kuin pelkkä lainamäärä. Lahden nettovarallisuusasema on korkean lainamäärän vuoksi Porin jälkeen heikoin suurten kaupunkien välisessä vertailussa. **Kun Lahden osalta huomioidaan vain kaupungin omaan toimintaan otettut 420,8 milj. euron lainat, niin kaupungin nettovarallisuusasema on -3 559 euroa/asukas. Tämä on useimpia kaupunkeja parempi tunnusluku kaupunkien välisessä vertailussa.**

Lahden kaupungin vuoden 2024 tilinpäätös toteutui merkittävästi parempana kuin talousarvioita laadittaessa ennakoitiin. Talousarviosta päätettäessä pitää pystyä nykyistä tarkemmin arvioimaan talouden näkymiä, jottei tehdä tarpeettomia leikkauksia palvelutuotantoon.

Vuoden 2024 alijäämä 8,9 milj. euroa ei merkittävästi pienentänyt kaupungin taseeseen kertynyttä ylijäämää. Lainakanta pienentyi ja Lahden talouden tila vertailussa muihin kaupunkeihin kohentui. Talouden näkymät ovat paremmat kuin kaupungin johto vuosi sitten arvioi.

5.2 Ydinkeskustan tyhjät tontit ja rakennukset

Lahden kaupungin keskustassa on purettujen rakennusten vuoksi tyhjiillään jo vuosia olleita tontteja erityisesti rautatieasemanseudulla. Lisäksi aivan kaupungin ydinkeskustassa on niin ikään jo vuosien ajan ollut ”autiotalo” osoitteessa Hämeenkatu 24. Tarkastuslautakunta pitää kaupungin imagon kannalta valitettavana, että kaupungin ydinkeskustassa on paljon keskeneräisyyttä näkyvillä paikoilla. Tarkastuslautakunta suoritti 23.8.2024 katselmuskävelyn kohteisiin kaupungin suunnittelujohtajan ja rakennusvalvonnan virkajohdon opastuksella.

Tarkastuslautakunta sai elokuussa 2024 selvityksen entisen Postitalon tyhjän tontin rakentamissuunnitelmista.

Jäljempänä on tiivistelmä lautakunnan suorittaman katselmuskierroksen kohteiden tilanteesta.

Puretun Postitalon tontti

Omistus: Lahden kaupunki

Kaavatilanne: Alueelle on laadittu asemakaava 2017. Nykyinen asemaakaava osoittautui toteuttavuudeltaan niin tehottomaksi, että se joudutaan uusimaan.

Rakennuslupatilanne: ei lupaa

Tämänhetkiset näkymät: Alueelle on tavoite laatia uusi asemakaava vuoden 2025 aikana. Kaava laaditaan siten, että se mahdollistaa rakenteellisen pysäköintilaitoksen toteuttamisen korttelia/liityntäpysäköintiä varten. Pysäköintilaitoksen toteuttaminen on yhtenä elementtinä MAL-sopimuksessa, jonka kautta sille on myös mahdollista saada rahoitusta.

Puretun Oikeustalon tontti

Omistus: Kiinteistö Oy Lahden Rautatienkatu 2 (kehittäjä Kinos Oy)

Kaavatilanne: Lainvoimainen asemakaava vuodelta 2019.

Rakennuslupatilanne: alkuperäinen rakennuslupa 2021-641, rakennusluvan jatkaminen 2024-720 voimassa 11.11.2029 työt aloitettava 11.11.2026 mennessä.

Tämänhetkiset näkymät: Kohteesta on käyty alustavat neuvottelut uuden suunnittelijan ja uusien suunnitelmien kanssa. Kohteen käyttötarkoitus pysynyt ennallaan. Hanke on markkinoinnissa toimistokokonaisuutena. Hanke käynnistyy välittömästi, mikäli kohteelle löytyy vuokralaiset. Markkinatilanne vaikeuttaa hankkeen käynnistymistä.

Puretun Meijerin tontti

Omistus: OP Tonttirahasto Oy, Radiomäen Kiinteistö Oy (kehittäjä Kinos Oy)

Kaavatilanne: Lainvoimainen asemakaava vuodelta 2019.

Rakennuslupatilanne: ei lupahakemuksia tai yhteydenottoja rakennusvalvontaan

Tämänhetkiset näkymät: Kortteli on jaettu useampaan tonttiin, joille sallitaan asunto tai liikerakentaminen. Osa ollut markkinoinnissa asuntokohteena, toimistokokonaisuutena tai edellä mainittujen yhdistelmänä. Hanke käynnistyy välittömästi, mikäli kohteelle löytyy vuokralaiset. Markkinatilanne vaikeuttaa hankkeen käynnistymistä.

Vanhan Poliisitalon tontti ja rakennus

Omistus: Poliisitalon uudempi osa ja sen tontti: Kiinteistö Oy Lahden Virastotalo; poliisitalon vanhempi osa ja sen tontti: Lahden kaupunki

Kaavatilanne: Kaavatyö keskeytetty, koska nykyisellä omistajalla ei ollut taloudellisia edellytyksiä jatkaa prosessia. Kiinteistöyhtiön omistavat virolaiset liikemiehet.

Rakennuslupatilanne: ei rakennuslupahakemuksia

Tämänhetkiset näkymät: Kaupunkisuunnittelulla ei ole tällä hetkellä tietoa kohteen kehittämisestä. Kiinteistöyhtiön omistaja on vuokrannut kohteesta tiloja erilaiseen käyttöön, kuten ampumaradaksi. Tilakeskuksen hallinnassa on vanhempi osa, jossa sijaitsevat mm. lämmön- ja sähkönjakokeskukset. Kiinteistöyhtiö on jättänyt lämpö- ja sähkölaskuja kaupungille maksamatta yli 100 000 euron arvosta. Rakennuksesta on lämmöt ja sähköt katkaistu.

Tyhjillään oleva rakennus, Hämeenkatu 24

Omistus: LV Tontti Oy

Kaavatilanne: Kaava vuodelta 1993. Kaavamuutos hakemusta ei ole jätetty

Rakennuslupatilanne: ei hakemusta tai keskustelua

Tämänhetkiset näkymät: Kohde on ajoittain myynnissä. Omistaja on ehdottanut rakennusvalvonnalle korjaavansa talon joko kaupungin tai muiden yleisten tahojen käyttöön (senioritalo, oppilajasuntola tms.). Tontilla ja rakennuksella on eri omistajat. Yhteydenpidossa on ollut ongelmia ulkomailta toimiviin omistajatahoihin. Omistajan toimista ei ole muuta tietoa.

Tyhjillään oleva rakennus, Kelan vanha toimitalo

Omistus: KELA (Kaupungilla kiinteistökaupan esisopimus kohteen hankkimiseksi. Ehtona on purkulupa nykyiselle rakennukselle)

Kaavatilanne: Kaavaprosessi kohteen kehittämiseksi on vireillä. Kaavaprosessia vaikeuttaa se, että kohteen kehittämiseen ei kaupunki ole löytänyt kumppania, joka sitoutuu myös kohteen toteuttamiseen. Kaupunkisuunnittelun tavoite on saada alueelle uusi asemakaava vuoden 2025 aikana.

Rakennuslupatilanne: ei hakemusta tai keskustelua

Tämänhetkiset näkymät: Kaupunki pyrkii löytämään kumppanin alueen kehittämiseen ja laatimaan asemakaava vuoden 2025 aikana. Vaikka kohde on keskeisellä paikalla kaupungin keskustassa, kehittämistä vaikeuttaa suhdannetilanne, joka pitää rakentajat yhä todella varovaisena.

Keskeneräinen rakennus, Konserttitalon torniosa

Omistus: Asunto Oy Lahden Sinfonia - asunto-osa, Kiinteistö Oy Lahden Konserttitalo Oy

Kaavatilanne: lainvoimainen asemakaava

Rakennuslupatilanne: Rakennuslupa on voimassa 27.7.2026 saakka. Rakennushanke on keskeytynyt.

Tämänhetkiset näkymät: Omistajaa on vaikea tavoittaa eikä ole tietoa omistajan suunnitelmista.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kaupungilla ei ole keinoja keskustan tyhjien tonttien rakentamisen vauhdittamiseksi. Heikon markkinatilanteen vuoksi uusiin rakennushankkeisiin ei uskalleta ryhtyä.

Tyhjillään olevan Hämeenkatu 24 -kerrostalon osalta omistajataho on suorittanut rakennusvalvonnan määräämät suojaamistoimet. Korjausmääräystä (RakL 141 § mukaisesti) ei voida ulottaa kuin julkisivun siistimiseen ja kunnossapitoon.

Kaupungin olisi lunastettava tontti ja talo, jos tästä ydinkeskustaa rumentavasta ongelmakohdesta haluttaisiin eroon edes jotakuinkin nopealla aikataululla. Kohde on jo sikäli ongelmallinen, että tontilla ja rakennuksella on eri omistaja. Asiointi omistajien kanssa on vaikeaa. Jo virallisen kirjeen saaminen perille näille omistajatahoille on mahdotonta, koska osoitteet ovat EU:n ulkopuolella.

Ongelmallinen on myös vanhan poliisitalon tilanne. Uudempi puoli on yrityskauppojen jälkeen siirtynyt yksityistalon omistukseen. Rakennus rapistuu pikkuhiljaa ja sille on vaikea nähdä uusiokäyttömahdollisuuksia. Lautakunnan käsityksen mukaan sen purkaminen olisi käytännössä ainoa ratkaisu. Tältä osin on ongelmallista se, että kohteeseen on perustettu lukuisia keskinäisiä rakennusrasitteita, mitkä jo sinällään vaikeuttavat tai estävät pelkästään toisen osan purun. Mahdollista voisi olla laittaa kaupungin saatavat ulosmittaukseen, jolloin kohde tulisi mahdollisesti pakkohuutokauppaan. Tällöin kaupungilla olisi mahdollisuus ostaa koko kompleksin jatkojalostusta varten.

Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi mahdollisuudet Hämeenkatu 24 ja vanhan poliisitalon mahdolliseen lunastamiseen, purkamiseen ja kaavamuutokseen. Lautakunnan saamien tietojen mukaan rakentamiskehotusmenettely voi tulla kyseeseen, jos tyhjillään oleva rakennus todetaan purkukuntoiseksi. Uhkana rakentamiskehotuksessa on rakentamislain perusteella tontin lunastaminen lopulta kaupungille, jos omistaja ei noudata kehotusta. Lautakunnan mielestä näiden kohteiden osalta tulee ryhtyä järeimpiin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin.

5.3 Kunnossapidon hoidonjohtourakat

Lahden kaupungin katujen ja yleisten alueiden kunnossapito on hankittu kilpailuttamalla vapailta markkinoilta sen jälkeen, kun kaupunkiseudun kuntien omistaman Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy:n toiminta ajettiin alas vuonna 2016. Yhtiön toiminnan loppumiseen vaikutti pitkälti Lahden kaupungin oma päätös. Keskustan alueen katujen hoito oli hankittu suoramarkkinointina Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy:ltä toiminnan alusta eli vuodesta 2009 lähtien. Kaupunginhallitus päätti 2.12.2013, että suoramarkkinointia voidaan jatkaa enintään 30.9.2015 saakka ja tämän jälkeen urakka on kilpailutettava.

Kunnossapito on kilpailutettu ns. hoidonjohtourakoina, jotka ovat viime vuosina olleet pääsääntöisesti viisivuotiskauden kestäviä. Urakoitsijoina ovat olleet lähinnä Destia, YIT ja Viherpalvelu Hyvönen. Tarjouspyynnössä määritellään hankintakriteerit (alueet, hoitotasot, kalusto ym.) ja hankinnan arvioitu kokonaisarvo, joka määritellään aiempien vuosien kustannustietojen pohjalta. Tarjouksen kriteerien täyttyessä on hinta ratkaiseva tekijä.

Tarjouskilpailun voittaneen yrityksen kanssa tehtävään sopimukseen sisältyy tuloksentasausmekanismi, jolla pyritään jakamaan säärisiä tilaajan ja tuottajan kesken. Urakkamallissa tavoitehinnan ja kattohinnan välisen ”hyvän tuloksen” tai ”huonon tuloksen” jakavat tilaaja ja urakoitsija puoliksi. Urakoitsija kattaa kattohinnan ylityksen.

Eteläisen Lahden hoidonjohtourakan kilpailutus, sovintosopimus

Kaupunkiympäristölautakunta päätti 16.10.2024 hyväksyä sovintosopimuksen, jossa kaupunki ja YIT Road Oy sopivat eteläisen Lahden syyskuulle 2027 ulottuvan hoidonjohtourakan hankintasopimuksen ehtojen tulkinnasta. Kivettyjen alueiden hoidosta, kuten rikkakasvien poistosta ja katukivetyksen pestusta veloitetaan tavallisesti 0,2–0,5 euroa neliöltä. YIT:n tekemässä tarjouksessa neliöhinnaksi oli määritetty 1 000 euroa/m². Tätä yksittäistä hinnoittelutietoa ei ollut huomattu laajasta Excel-taulukosta kaupunkiympäristön henkilöstön tehdessä tarjousvertailua pari vuotta aiemmin.

Sovintosopimuksessa katukiveyksen siistimisen neliöhinnaksi määriteltiin 100 euroa/m². Tälläkin hinnalla töiden vuosikustannukseksi tulee noin 700 000 euroa. Viiden vuoden aikana kaupunki maksaisi Etelä-Lahden katukivetysten rikkaruohojen poistosta laskennallisesti 3,5 miljoonaa euroa. Lopullinen hoitovuoden kustannus muodostuu tässäkin tapauksessa tavoite- ja kattohinnan perusteella, jossa erotus jaetaan tilaajan ja urakoitsijan kesken.

Kaupunginjohtaja teki 30.10.2024 viranhaltijapäätöksen kaupunkiympäristölautakunnan ao. päätöksen ottamisesta kaupunginhallituksen käsittelyyn. Kaupunginhallitus kumosi 27.1.2025 kaupunkiympäristölautakunnan em. päätöksen ja palautti asian uuteen valmisteluun siten, että ko. urakkasopimus päätetään 30.9.2025 ja taloudelliset erimielisyydet ratkaistaan käräjäoikeudessa.

Kaupungille sisäisen tarkastuksen ostopalveluja tuottava yritys IA Insight Oy sai myös tehtäväkseen kilpailutuksen hankintaprosessin selvittämisen. Tarkastusraportissa kiinnitettiin huomiota siihen, että kaupungin hankintaohje painottuu hankintalain säännösten esittämiseen. Hankintatoimen organisoimista, ohjausta ja valvontaa koskeva ohjeistus sen sijaan on vähäistä. Raportissa kehoitettiin kaupunkia hyödyntämään taulukkolaskentaohjelmistoa sekä kaupungin hallinto- ja hankintaoikeudellisten viranhaltijoiden asiantuntemusta tarjouspyyntöjen tarkistamisessa.

IA Insight Oy toteaa havaintonaan, ettei Lahden kaupungilla ole käytössään erillistä sopimushallinnan tietojärjestelmää, joka mahdollistaisi sopimusten kattavan seurannan.

Lakipalvelujen osto sopimushallinta- ja hankinta-asioissa

Kaupunkiympäristöpalvelut on hankkinut ostopalveluna lainopillisia asiantuntijapalveluja Hankintaratas Oy nimiseltä yritykseltä vuodesta 2022 lähtien. Kaupungin ostolaskujärjestelmän mukaan ostot ao. yritykseltä olivat vuonna 2022 noin 54 000 euroa, vuonna 2023 noin 46 000 euroa ja vuonna 2024 liki 100 000 euroa.

Pohjoisen alueen hoitourakan keskeyttäminen

Kaupunki ja Viherpalvelut Hyvönen Oy purkivat vuoden 2024 lopussa viisivuotisen sopimuksen Lahden pohjoisen alueen kunnossapitourakasta. Viherpalvelut Hyvönen piti hoitaa urakkaa vuoteen 2028 saakka.

Sopimuksen purkamiseen päädyttiin, koska ensimmäisen hoitovuoden tilinpäätös aiheutti yritykselle raskaan liiketappion. Urakoitsija joutuu maksamaan kaupungille hoidonjohtourakkasopimuksen perusteella yli 1,2 miljoonaa euroa. Kaupunkiympäristölautakunta hyväksyi 22.1.2025 saatavia koskevan maksujärjestelyn. Urakkasopimus päätettiin yhteisymmärryksessä.

Tarkastuslautakunta on saanut useassa kokouksessa valtuustokauden aikana selvitystä hoidonjohtourakkajärjestelmästä. Saatujen selvitysten mukaan urakkamalli ja siihen liittyvä säärisin jakaminen on Lahden kaupungin edun mukaista.

Hoidonjohtourakan kilpailuttaminen ja urakan seurantajärjestelmä ovat hyvin monitahoisia kokonaisuuksia ja vaikeasti hallittavissa. Lautakunnan saamien tietojen mukaan kokonaisuuden hallitsee käytännössä vain kaksi kaupunkiympäristön viranhaltijaa. Järjestelmää onkin yksinkertaistettava.

On myös syytä selvittää, onko kaupungin tehtävä osallistua yksityisten yritysten liikeriskin jakamiseen olosuhdetekijöiden perusteella. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan Lahdessa omaksuttua hoidonjohtourakkamallia ei ole käytössä muissa suurissa kaupungeissa.

YIT Road Oy:n ja kaupungin erimielisyys rikkakasvien poiston tarjoushinnan pitävyydestä ratkaistaan lopulta oikeusteitse. Lautakunnan näkemyksen mukaan urakkatarjous ja sen pohjalta laadittu sopimus ei voi olla pätevä, jos asiakirjoissa on ilmeinen tekniseksi virheeksi katsottava hintatieto.

Viherpalvelu Hyvönen Oy:n sopimuksen purkaminen oli saatujen selvitysten mukaan välttämätöntä, jotta yritys ylipäättään pysyy pystyssä. Menneen talven vähälumisuus olisi todennäköisesti korjannut hoitotasetta Hyvösen kannalta parempaan suuntaan. Lisäksi Viherpalvelut Hyvönen Oy valittiin maaliskuussa 2025 keskustan alueurakan urakoitsijaksi vuosiksi 2025-2030.

Jyväskylän kaupungissa kunnossapitotöiden kokonaisuuden hallintaprosessi, tekeminen, teettäminen, ohjaus, valvonta ja vastuu ovat kaupungin omalla tuotannolla. Jyväskylässä on edelleen muutamia omia työkoneita ja henkilöstöä kunnossapidossa. Oman toiminnan kaluston sopeuttaminen ympärivuotiseen käyttöön on ollut kustannustehokas ratkaisu ja kalustoa voidaan hyödyntää lähes täysimittaisesti myös kesäaikana. Nykyinen oman tuotannon kalusto ja henkilöstö voidaan työllistää ympärivuotisesti.

Lahden kaupungin täysin itse tuottamaan kunnossapitoon ei liene enää paluuta. Tämä vaatisi laajan konekaluston ja työvoiman hankkimista. Nykyjärjestelmäkään ei lautakunnan mielestä ole hyvä. Järjestelmä on vaikeaselkoinen ja haavoittuva, mistä on saatu konkreettisia osoituksia.

Lautakunta esittää, että tehdään selvitys siitä, onko nykymuotoisten hoidonjohtourakkasopimusten jatkaminen kaupungin edun mukaista ja mitkä olisivat vaihtoehdot.

Lautakunta esittää myös selvitettäväksi hankintajuristin palkkaamista kaupungin hankintayksikköön.

5.4 Eventum Lahti Oy:lle myönnetyt vuokranalennukset

Eventum Lahti Oy on Lahden kaupungin tytäryhteisö, joka on perustettu 19.12.2023. Eventum Lahti Oy perustettiin jatkamaan KOKO Lahti Oy:n liiketoimintaa. KOKO Lahti Oy:n liiketoiminta on siirtynyt Eventum Lahti Oy:lle liiketoimintakaupan myötä 1.5.2024. Yhtiön alaisuudessa ovat Lahden Sibeliustalo, Lahden Messut ja Lahden Konserttitalo.

KOKO Lahti Oy, taustaa

KOKO Lahti Oy:lle maksettiin silloisen kaupunginhallituksen päätöksellä toistuvaisavustusta 1,9 milj. euroa. Päätöksestä tehtiin valitus hallinto-oikeuteen, hallinto-oikeuden mukaan avustus oli kiellettyä valtiontukea, joka vääristää kilpailutilannetta suhteessa alan muihin toimijoihin.

KOKO Lahti Oy:n yhtiökokous on asettanut yhtiön selvitystilaan 8.5.2024. Yhtiön varat 31.10.2024 olivat 575 008 euroa ja velat 3,5 milj. euroa. Suurimpina velkojina olivat Lahden kaupunki 2,9 milj. euroa sekä Lahden kaupungin 100 prosenttinen tytäryhtiö Spatium Toimitilat Oy 546 712 euroa. Sekä kaupungin että tytäryhteisön saatavat koostuivat vuokrasaatavista, pääomalainoista sekä niistä aiheutuneista koroista.

Kaupunginhallitus on päättänyt 13.1.2025 kokouksessaan KOKO Lahti Oy:n omistajana ja päävelkojana suostua siihen, että yhtiön selvitystila jatkuu nettovelkatilanteesta huolimatta toistaiseksi.

KOKO Lahti Oy:n tytäryhtiö Lahti Events Oy on asetettu selvitystilaan 27.2.2023. Kaupunginhallitus päätti 4.12.2023 antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023, yhteensä 7,04 milj. euroa. Akordipäätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Lahti Events Oy:n purkaminen toteutetaan, mikäli hallinto-oikeuden päätös on positiivinen. Mikäli purkamiselle ei selvitysmenettelyn kautta ole edellytyksiä, Lahti Events Oy haetaan konkurssiin.

Eventum Lahti Oy

Eventum Lahti Oy jatkaa KOKO Lahti Oy:n liiketoimintaa 1.5.2024 tapahtuneen liiketoimintakaupan myötä. Sibeliustaloa koskeva, edelleen voimassa oleva vuokrasopimus on tehty vuonna 2010 Lahden Tilakeskuksen ja Sibeliustalo Oy:n kanssa. Sibeliustalo Oy on Koko Lahti Oy:tä edeltävä organisaatio. Vuokrasopimusta on ajan saatossa täydennetty sopimusliitteillä, kun kohteeseen on tehty investointeja tai kun ylläpidon vastuunjakoon on tehty olennaisia muutoksia. Nykyinen vuokrasopimusmalli on kustannusperusteinen. Vuokrasopimus on siirtynyt Eventum Lahti Oy:lle KOKO Lahti Oy:n kanssa tehdyn liiketoimintakaupan myötä.

Vuokrasopimuksen mukainen kustannusperusteinen vuokra vuodelle 2024 oli 153 722 euroa kuukaudessa, yhteensä 1,8 milj. euroa vuodessa, sisältäen ylläpito-, pääoma- sekä perusvuokran ja lisäksi investoinneista koostuvan lisävuokran). Neliövuokraksi tulee 13,54 euroa / neliö. Lahden Tilakeskus on teettänyt Sibeliustalosta kaksi toisistaan riippumatonta markkinavuokraselvitystä: Newsec Advisory Oy:n selvityksen mukaan vuokratason tulisi olla 14,0–18,0 euroa/neliö/kuukausi ja Retta Management Oy:n arvion mukaan 16 euroa/neliö/kuukausi. Voidaan siis todeta, että Lahden Tilakeskuksen ja Eventum Lahti Oy:n välisen vuokrasopimuksen neliövuokra on alle markkinavuokrien.

19.1.2024 päivätyn vuokrasopimuksen liitteen mukaan vuoden 2024 vuokraksi on sovittu 54 616 euroa/kuukausi, eli 655 393 euroa/vuosi. Näin ollen voidaan todeta, että Lahden kaupunki on myöntänyt Eventum Lahti Oy:lle vuokranalennusta 1,19 milj. euroa vuodella 2024 ja kuukausittainen neliövuokra vuonna 2024 oli 4,81 euroa.

12.12.2024 allekirjoitetun vuokrasopimuksen liitteen mukaan vuosille 2025 ja 2026 vuokra on sovittu seuraavasti: ylläpitovuokra on 50 prosenttia indeksiin sidotusta ylläpitovuokrasta, eli sopimuksen

alkaessa 27 308 euroa kuukaudessa, pääomavuokra on 15 prosenttia toteutuneesta liikevaihdosta. Jos pääomavuokran suuruus vuodella 2025 arvioidaan 2024 toteutuneen liikevaihdon (3,9 milj. euroa) mukaan, on se vuositasolla noin 578 977 euroa. Vuokra kokonaisuudessaan vuodelle 2025 olisi 906 673 euroa, näin ollen kaupungin myöntämä vuokranalennus vuonna 2025 olisi noin 938 000 euroa. Kuu-kausittainen neliövuokra vuonna 2025 on tämän laskelman mukaan 6,66 euroa.

Sibeliustalon ylläpitokustannukset Lahden Tilakeskukselle olivat vuonna 2024 yhteensä 698 309 euroa. Kun vuokratulo oli 655 393 euroa, voidaan todeta, että vuokratulo ei kattanut edes ylläpito-kustannuksia.

Lahden kaupunginorkesteri maksaa tilavuokraa Eventum Lahti Oy:lle 949 315 euroa vuodessa. Voidaan katsoa, että kaupunki maksaa vuokrana ko. summan kaupunginorkesterin kautta Eventum Lahti Oy:lle.

Lahden kaupungin antamat vuokranalennukset ja Lahden kaupunginorkesterin maksamat vuokrat Eventum Lahti Oy:lle yhteenlaskettuna olivat vuonna 2024 yhteensä 2 138 587 euroa. Mikäli kaupunki olisi perinyt vuokrasopimuksen mukaista vuokraa, olisi Eventum Lahti Oy tehnyt noin 1,4 milj. euroa tappiollisen tilinpäätöksen.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Eventum Lahti Oy:lle myönnetty vuokratuki ei ole tasapuolinen muita Tilakeskuksen vuokralaisia kohtaan eikä muita Lahti-konsernin yhtiöitä kohtaan.

Tarkastuslautakunta kehottaa toistamiseen selvittämään, miten yleishyödyllinen taide- ja kulttuuritoiminta sekä markkinaehtoinen liiketoiminta ovat kirjanpidollisesti eriytettävissä yhtiön toiminnassa siten, että kaupungin toimintatuki yhtiölle on mahdollista.

Tämänhetkinen vuokra Sibeliustalosta ei kata todellisia ylläpito- ja pääomakustannuksia. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan nykyinen vuokrataso ei noudata markkina-neutraliteetin periaatteita.

Tarkastuslautakunta kehottaa selvittämään, ovatko annetut vuokranalennukset julkista piilotukea.

5.5 Tyhjillään olevat kaupungin julkiset rakennukset

Tilakeskuksen hallinnassa olevasta kaupungin palvelutuotannon käytössä olleesta tilakannasta on yli 10 prosenttia tyhjillään. Käytöstä poistuneita rakennuksia/tiloja on noin 40 kpl ja näiden rakennusten/tilojen ylläpitokustannukset vuonna 2023 olivat noin 2 miljoonaa euroa. Tilakeskus yrittää myydä tyhjiilleen jääneitä tiloja, mutta kysyntä on usein vähäistä ja myyntihinnat jäävät alhaisiksi. Julkisessa palvelutuotannossa olleita tiloja on vaikea muuttaa toiseen käyttötarkoitukseen ilman mittavia muutostyökustannuksia.

Tyhjillään olevista tiloista suurimmat vuotuiset ylläpitomenot ovat aiheuttaneet edellä 5.2 kohdassa mainittu virastokeskus (vanha poliisitalo) ja Salinkallion koulu. Näissä kummassakin ylläpitomenot olivat vuonna 2023 noin 150 000 euroa vuodessa. Muita suurimpia tyhjillään olevia tiloja ovat mm. Laatikko-tehtaankatu 2 (varasto), Kukkasen koulu, Nastolan kunnantalo, Kanervan koulu ja Joutjärven nuorisotalo.

Käytöstä poistuneita rakennuksia, joilla on suojelumerkintä, ovat: Harjun koulu, Renkomäen koulu, Launeen päiväkot, Millerin talo, Myllypohjan opettajien asuintalo sekä Isorannan tilan aitta ja pääarakennus (Sysmä). Näiden kohteiden ylläpitokulut vuonna 2023 olivat noin 470 000 euroa.

Jatkossa Tilakeskus muuttaa kunnossapitokäytäntöjä käytöstä poistuneissa rakennuksissa:

- jotka ovat kunnoltaan heikkoja eikä korjaus ole teknis- taloudellisesti kannattavaa
- joilla ei ole käyttöä kaupungin omassa palvelutuotannossa
- joilla on heikot myyntiedellytykset
- joilla ei ole suojelumerkintää.

Toimenpiteet ovat:

- katkaistaan veden ja lämmön syöttö
- sähköä syötetään vain valvontalaitteisiin ja rakennuksen sisällä oleviin kulkuvaloihin
- ilkkivaltakorjaukset siten, että täytetään voimassa olevien lakien ja määräysten vaatimukset.
- poistetaan liikunta- ja leikkivälineet piha-alueilta.
- kiinteistönhoitoon liittyvien tehtäviä karsitaan.
- jätetään purkamislupahakemus.

Jo vuosia tyhjillään ollut Salinkallion koulu rapistuu aidattuna ja vanerit ikkunoissa.

Tilakeskus on jättänyt purkulupahakemuksen Möysänkatu 5 (Lahden VPK) rakennuksista sekä Salinkallion koulusta. Salinkallion koulu on ollut tyhjiillään koulutyön loputtua vuonna 2019. Rakennukselle ei ole löytynyt muuta käyttöä. Möysänkatu 5:n tontilla olevalle kahdelle huonokuntoiselle rakennukselle ei ole vielä myönnetty purkulupaa, sillä Hämeen ely-keskus ja Lahden museot ovat edellyttäneet rakennushistoriallisen selvityksen tekemistä. Tyhjiillään olevien talojen seiniin on maalattu luvalisestisesti seinämaalauksia syksyllä 2023, koska lähdettiin siitä, että talot puretaan. Nyt näitä maalauksia on vaadittu poistettavaksi naapureiden vaatimuksesta. Asian käsittely on kesken.

Lahden kaupunginmuseo toimii alueellisena vastuumuseona ja antaa museolain edellyttämät lausunnot Päijät-Hämeessä. Museon lakisääteisenä velvollisuutena on tuoda esiin kulttuuriympäristön näkökulma maankäytön suunnitteluun ja vaalia arkeologista ja rakennettua kulttuuriympäristöä.

Kaavoituksen ja museon edustajat olivat tarkastuslautakunnan kuultavana 18.3.2024. Lähtökohtaisesti tavoitteena on aina ensin pyrkiä säilyttämään ja uusiokäyttämään olemassa olevia rakennuksia. Käyttötarkoituksen mahdollinen muutos pitäisi pystyä kartoittamaan jo ennen kuin rakennus jää tyhjilleen. Purkaminen ja uudisrakentaminen aiheuttavat aina "päästöpiikin". Toisaalta museon asiantuntijat korostivat, ettei purkamista aina ehdottomasti vastusteta, jos se katsotaan selvitysten perusteella ainoaksi tarkoituksenmukaiseksi vaihtoehtoksi.

Launeen alueella on vuonna 2025 aloitettu kaavatyö kolmen rakennuksen ja niiden ympäristön osalta: Salinkallion koulu, Launeen päiväkoti ja Launeen kirjasto.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että kaavatyöt on aloitettu tyhjiillään olevien tai tyhjenevien rakennusten osalta.

Tarkastuslautakunnan mielestä Salinkallion koulun purkaminen on tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. Näin suurelle ja monimuotoiselle sekä sisäilmaongelmista kärsineelle rakennukselle on vaikeaa tai suorastaan mahdotonta löytää uusiokäyttöä tai ostajaa.

Purkamispäätös voidaan tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan tehdä nopeallakin aikataululla, vaikka kaavoitus olisi vielä kesken. Alueelle saadaan kaavoitettua asuntorakentamista lähelle palveluja vetovoimaiseen pientalomiljööseen.

LIITE

Vuoden 2024 arviointikertomuksen laadintaan liittyvät esteellisyydet

Hannu Rahkonen

Lahden Talot Oy:n ja Lahden Asunnot Oy:n hallitusten jäsen

Ville-Veikko Elomaa

Lahti Aqua Oy:n ja Työterveys Wellamo Oy:n hallitusten jäsen
Lahden Pysäköinti Oy:n hallituksen puheenjohtaja

Lasse Koskinen

Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy:n hallituksen jäsen

Mona Pyykkönen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen

Jukka Pietiläinen

Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan jäsen
Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymän yhtymähallituksen jäsen

Johanna Tuliainen

Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, viranhaltija

Lahti

Lahden kaupungin
arviointikertomus 2024